

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

- „KUR EINI – DU KELIAI. KĄ PASIRINKT?..“ – **Petras Maksimavičius** 3
 LENKIJOS TAUTINĖS IR ETNINĖS MAŽUMOS – SVARBIAUSI TAUTINIŲ IR
 ETNINIŲ MAŽUMŲ BENDRUOMENĖMS RŪPIMI KLAUSIMAI 5

KULTŪROS BARUOSE

- KITOKS FESTIVALIS – **Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė** 8
 X „MELPOMENĖS DRUGELIAI“ – **Jolanta Malinauskaitė-Vek-**
torienė 10
 „STAKLĖMIS IŠSAUSIME LIETUVYBĘ“ – **Aldona Vaicekauskienė** 12
 „RE:TRADICIJA“ LIUBLINO MUGĖJE SU ETNOKULTŪROS ATSTOVAIS –
Aldona Vaicekauskienė 14
 CHORŲ ŠVENTĖ ŽAGARIUOSE – **Eugenija Pakutkienė** 18

ŠVIETIMAS

- KELIONĖ PRIE JOTVINGIŲ PILIAKALNIO – **Darija Adamčikaitė** .. 20

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

- SUVALKŲ SUTARTIS – ŽVILGSNIS PO ŠIMTMEČIO – **Bronius Ma-**
kauskas 22

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

- LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 26

Viršeliuose:

Veidrodyje (Boženos Bobinienės nuotr.)
 Aldonos Vaicekauskienės iš lininio mezginio pagamintos rožės
 (Aldonos Vaicekauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
 ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
 www.e-ausra.pl
 ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
 16-500 Sejny,
 ul. Wileńska 9
 tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
 Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
 Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
 Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
 Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2020-10-12

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
 nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
 sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
 Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
 SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodni-
 ka „Auśra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra
 Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
 Spraw Wewnętrznych
 i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
 gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
 ir televizijos
 rėmimo fondas
 (gauta parama per
 projekto įgyven-
 dinimo laikotarpį
 – 6000 eurų).

SPAUDOS,
 RADIJO IR
 TELEVIZIJOS
 RĖMIMO
 FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Šiandieną, kai rašau šį įvadinį straipsnelį, Lietuva renkasi valdžią ateinantiems ketveriems metams. Ypatingų pokyčių nesitikima, mat apklausos rodo, kad daugiausiai balsų surinks tradicinės partijos. Gali būti, kad dabartiniai valdantieji po rinkimų vėl lįdys valdančiąją koaliciją. Lietuvoje, skirtingai nuo pasaulinių tendencijų, dešinioji politinė jėga išgyvena krizę. Vadinamieji konservatoriai, Tėvynės sąjunga–Lietuvos krikščionys demokratai, per pastaruosius keletą metų labai suliberalėjo, o dešiniuosius pažiūroms atstovauja tik vienas kitas narys. Dešiniajai minčiai atstovaujančių partijų, kurios dalyvauja šių metų Seimo rinkimuose – bent keturios. Kodėl jos nenorėjo ar negebėjo susivienyti ir padidinti galimybes peržengti 5 proc. slenkstį, sunku pasakyti. Beje, nėra reikalo spėlioti, kaip išsidėstys jėgos po rinkimų, nes jau greitai sužinosime rezultatus, o kitame „Aušros“ numeryje pasistengsime juos apžvelgti. Viena esminė naujovė šių metų Seimo rinkimuose – ta, kad užsienio lietuviai turėjo atskirą apygardą. Manoma, kad tai paskatins juos gaušiau ateiti prie balsadėžių.

Šį pavasarį prasidėjusi pandemija, kaip ir buvo prognozuojama, nerimsta. Sulaukėme antrosios bangos. Paskelbta, kad visa Lenkija geltonojoje zonoje, vadinasi, reikia visur viešumoje dėvėti apsauginę kaukę, dengiančią burną ir nosį. Yra ribojimai dėl renginių ir dalyvių skaičiaus. Kol kas kalbama, kad tokio užsidarymo namuose kaip pavasarį nebus, tačiau dar šiandien nelabai aišku, kas bus toliau: kaip greitai ir masiškai plis virusas, kaip ilgai mokyklos galės dirbti stacionariai. Beje, Suvalkai šiuo metu yra patekę į raudonąją zoną. O perspektyva, kad Lietuva vėl leis laisvai judėti per sieną, nusikelia į nežinomąybę.

„Kur eini – du keliai. Ką pasirinkt?..“ („Su tavim“ – „Rondo“)

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Lenkijos kelių infrastruktūra per keliolika metų žymiai pagerėjo. Tai matome keliaudami į pietinę ar vakarinę jos dalį. Nutiesta daug kilometrų greitkelių, pastatyti viadukai ir apylankos. Bėda ta, kad šios investicijos labai vangiai keliaudavo į mūsų regioną, nors reikia pripažinti, jog padėtis ir čia pamažu keičiasi į gera. Jau matome buldozerius ir daug kitos sunkiosios technikos, dirbančios paskutinėje iki Lietuvos „Via Baltica“ atkarpoje – kelyje Suvalkai–Budziskas. Tai gi atsirado viltis, kad ši ilgus metus ar net dešimtmečius įgyvendinama investicija bus baigta. Sunku pasakyti, kodėl šio kelio tiesimas taip ilgai truko. Galimas daiktas, kad nuo pat pradžių buvo priimtas sprendimas daugiau lėšų ir investicijų skirti greičiau besivystantiems Lenkijos vidurio ir vakarų regionams, tikint, kad tai ateityje paskatins visos šalies greitesnę plėtotę, o paskui ateis metas modernizuoti taip pat skurdesnių regionų infrastruktūrą. Šiandien jau žinome, kad toks modelis nepasiteisino, mat turtingesni regionai visai neketina dalintis savo sukurtais turtais ir jiems labiau rūpi keliai, vedantys į Vakarų Europą, negu tie, kurie veda į Baltijos ar Skandinavijos šalis.

Prieš penkerius metus (2015 m. rugpjūčio 10 d.) Lenkijos lietuvių bendruomenės (LLB) pirmininkė Danutė Valukonytė kreipėsi į tuometinę Lenkijos Ministrę Pirmininkę Evą Kopač (Ewa Kopacz), prašydama sukurti Seinų kraštui specialią ekonominės plėtros programą. Rašte akcentavo, kad Seinų apskrities savivaldybės pačios nepajėgios spręsti

ekonominių ir socialinių gyventojų problemų. Atkreipė dėmesį, kad nuo to kenčia taip pat šiame krašte gyvenanti lietuvių tautinė mažuma, kadangi tuštėja mokyklos, siaurėja lietuvių kalbos vartojimo plotas, o jaunoji karta, ieškodama darbo ir geresnių gyvenimo perspektyvų, palieka kraštą. LLB ragino taip pat Seinų apskrities valdžią imtis lyderės vaidmens ir drauge siekti Lenkijos centrinės ir Palenkės vaivadijos valdžios tvirtesnės ekonominės paramos.

Deja, Bendruomenės balsas tuo metu nebuvo išgirstas. Gautuose atsakymuose pasiūlyta naudotis visais prieinamais paramos gavimo mechanizmais ir siekiant parengtų projektų finansavimo stengtis konkuruoti su kitomis savivaldybėmis ar fondais. Žinoma, nekilo abejonių, kad pati mažiausia Lenkijos mastu Seinų apskritis niekada nepasieks tokių rezultatų, kokius pasiekia gerai išvystyti, todėl turtingesni Lenkijos regionai. Atskirtis ir toliau didėjo.

Tačiau pastaruoju metu padėtis lyg ir pradeda keistis. Kadaisė Lietuvos Premjero Andriaus Kubiliaus išsakytas paraginimas Lenkijai „daugiau galvoti apie iPhone'ą (mobilųjį telefoną – aut.), o mažiau apie Pilsudskį“ tampa vis aktualesnis. Neseniai Seinų krašte tuo pat metu vyko du renginiai, kurie labai gražiai tai simbolizuoja. Vieno renginio organizatoriai, Berznyko kapinėse pasikabinę didelį plakatą su Pilsudskio atvaizdu, minėjo vadinamojo Nemuno mūšio 100-ąsias metines (1920). Buvo aukojamos šv. Mišios, sakomos patriotinės kalbos. Dalis dalyvių atėjo pėsčiomis, kiti atvažiavo automobiliais, dar kiti,

Lietuvos ir Lenkijos ministrai su lydinčiais asmenimis

vilkėdami pilsudskininkų uniformas, atjojo ant arklių.

Už poros kilometrų nuo Berznyko, Lietuvos ir Lenkijos pasieny, rinkosi kito renginio dalyviai: lietuviai ir lenkai. Dėvėdami sportinius drabužius, rengėsi pėsčiųjų žygiui, kuriuo ketino paminėti Europos bendradarbiavimo dieną. Pacituosiu organizatorių kreipimąsi: „Po sunkaus darbo – laikas šventei! Šį kartą švęsimė, laikydami fizinio atstumo su savo pasienio bičiuliais, tačiau vis tiek labai arti – reiškia kartu. Kartu jau 30 metų!“ Taigi vieni pasirinko vieną, kiti – kitą kelią. Smagu pažymėti, kad bendradarbiavimo kelią pasirinko Seinų miesto savivaldybės vadovybė. Nors Seinų miesto burmistras ir neslepia savo tautinių įsitikinimų, vis dėlto stengiasi žiūrėti į ateitį. Kaip pats sako, patriotizmą galima demonstruoti įvairiais būdais ir nebūtina erzinti kaimynų. Jis pritaria 2015 m. LLB iškeltai idėjai bandyti įtikinti abiejų šalių Vyriausybes, jog Lietuvos ir Lenkijos pasienis privalo susilaukti įvairiapusės paramos, kad būtų atsparus įvairioms grėsmėms, o gyventojai pasirengę vieni kitiems padėti.

Dalmai dėl jo pastangų ir nuolatinių kreipimųsi į centrinę valdžią rugsėjo 23 d. Seinuose lankėsi Lietuvos

susisiekimo ministras Jaroslav Narkevič bei Lenkijos infrastruktūros ministras Andžejus Adamčikas (Andrzej Adamczyk). Dalyvaujant Seinų miesto burmistrui Arkadiušui Novalskiui (Arkadiusz Nowalski), Punsko valsčiaus viršaičiui Vytautui Liškauskui bei Palenkės vaivadijos valdžios atstovams ministrai aptarė Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionų kelių infrastruktūros gerinimo galimybes.

„Su Lenkijos infrastruktūros ministru A. Adamčiku sutarėme, kad nuolatinis dėmesys bus skirtas pagrindinei susisiekimo arterijai tarp Lietuvos ir Lenkijos, magistralei „Via Baltica“, o kartu bus atsižvelgta ir į Lenkijos lietuvių poreikius, rūpinamasi, kad jų gyvenamosiose teritorijose būtų kuo palankesnės susisiekimo sąlygos. Tiek aš, tiek Lenkijos infrastruktūros ministras sutarėme, kad bendradarbiausime gerinant savo šalių pasienio savivaldybių kelių infrastruktūrą“, – sakė J. Narkevič. Pasak ministro, Lietuvos pasienio savivaldybėms jau sukurtos specialios paramos programos (pvz., „Pasienio keliai“), iš kurių gali gauti papildomą finansavimą.

Lenkijos infrastruktūros ministras A. Adamčikas pasidžiaugė aktyviu Lietuvos ir Lenkijos institucijų

bendradarbiavimu ir pažymėjo, kad tarp abiejų šalių beliko panaikinti paskutinę „sieną“ – infrastruktūrinę kliūtis. Pasak jo, simboliška, jog Lenkijos ir Lietuvos susisiekimo ministrai pirmą kartą istorijoje susitinka Seinuose. Ministras pažymėjo, kad mažosios investicijos, vietinių kelių tiesimas lygiai svarbūs, kaip ir didžiųjų projektų („Via Baltica“ ar „Rail Baltica“) įgyvendinimas, kadangi taip gerinama vietos gyventojų gyvenimo kokybė. Šiuo metu, pasak jo, svarbu koordinuoti bendrus veiksmus, kad tiek vienoje, tiek kitoje sienos pusėje susikurtų vientisa, bendra gyvenvietes jungianti infrastruktūra. Ministras taip pat informavo, kad jau priimtas sprendimas modernizuoti kelią Augustavas–Aradnykai, padidinti jo našumą. Tuo pačiu pabrėžė, jog gyventojai neturėtų bijoti, kad šiame kelyje bus grąžintas sunkvežimių eismas. Kelias modernizuojamas tam, kad galėtų būti panaudotas, kai pagrindinė magistralė „Via Baltica“ bus nepralaidi (ar kitų krizių atveju). A. Adamčikas priminė, kad prasidėjus Covid-19 pandemijai Budzisko sienos perėjos nepakako užtikrinti prekių ir žmonių tarp Lietuvos ir Lenkijos sklandų judėjimą. Todėl per Lazdijų–Aradnykų perėją laikinai buvo leidžiama važiuoti sunkiasvoriam transportui. Tačiau greit paašškėjo, jog šio kelio parametrai tiek prasti, kad ilgainiui eismas buvo neįmanomas. Pasak ministro, reikia užtikrinti, kad Lenkiją ir Lietuvą jungtų bent du modernūs keliai.

Po susitikimo Seinuose ministrai lankėsi magistralės „Via Baltica“ ruože ties Šipliškių kaimu, kur apžiūrėjo ir įvertino vykstančius darbus. Kitą dieną, rugsėjo 24-ąją, Lietuvos ir Lenkijos ministrai pasirašė ketinimų memorandumą dėl bendradarbiavimo gerinant pasienio kelių infrastruktūrą. Tokiu būdu tikimasi padidinti pasienio regionų pasiekiamumą, taip pat prisidėti prie darnios socialinės bei ekonominės šių vietovių plėtros.

Lenkijos tautinės ir etninės mažumos – svarbiausi tautinių ir etninių mažumų bendruomenėms rūpimi klausimai

Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrosios komisijos mažumų pusės 2020 m. birželio 16 d. posėdyje priimtas raštas, kuris pristatytas birželio 17-ąją Bendrosios komisijos posėdyje. Raštas pateiktas valstybės institucijoms, atsakingoms už tautines ir etnines mažumas.

Tęsinys.

Pradžia š. m. „Aušros“ 15–16 nr.

G. Vyriausybės pusės atsakymai į mažumų pusės išvadas bei Komisijos posėdžių metu gvildinami klausimai

Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrosios komisijos mažumų pusė mažumoms ypač svarbiais klausimais priima išvadas, kurias vėliau pateikia Vyriausybės pusei, kitiems valstybės organams bei jas paviešina. Atrodo, būtų tikslinga, kad Vyriausybės pusė raštu atsakytų į visas Bendrosios komisijos mažumų pusės išvadas.

Bendrosios komisijos posėdžių metu mažumoms atstovaujantys jos nariai ne kartą kelia mažumoms svarbius klausimus, tarp kitko, problemas, kurių nepavyksta išspręsti kitų valstybės institucijų lygmeniu. Praeityje Komisijos posėdžių metu iškeltais klausimais veiksmų imdavosi Vidaus reikalų ir administracijos ministerija – kaip valstybės politikos mažumų atžvilgiu vadovaujanti institucija. Į visus Bendrosios komisijos posėdžiuose iškeltus klausimus buvo rengiamas Vyriausybės pusės atsakymas raštu. Nepaprastai svarbu, kad vėl taip būtų daroma. Kitaip mažumų problemų išsakymas Bendrosios komisijos posėdžiuose neduos rezultatų.

H. Logistinių sąlygų Bendrosios komisijos efektyviai veiklai užtikrinimas

Ankstesniais metais kas kiek laiko kildavo problemų dėl užtikrinimo paprasčiausių sąlygų, leidžiančių Bendrosios komisijos nariams deramai dirbti, t. y. atitinkamo standarto viešbučio, galimybės pavalgyti, sąlygų Bendrosios komisijos mažumų pusės posėdžiui pagal esamus poreikius. Tai pasakytina ypač apie mažumoms atstovaujančius Komisijos narius, kurie atlieka savo pareigas visuomeniškai, dažnai atvyksta į posėdžius iš tolimų vietovių, o pagal anksčiau Vyriausybės pusės atliktą įstatymo interpretaciją neturi teisės gauti dienpinigių. Būtina užtikrinti sąlygas normaliai Bendrosios komisijos veiklai, kad jos nariai neturėtų pakelti ekstremalių sąlygų ar turėti papildomų išlaidų dėl darbo Komisijoje. Tuo pačiu svarbu yra užtikrinti tinkamas technines sąlygas, būtinas normaliam Komisijos mažumų pusės darbui – salę atitinkamai ilgam laiko tarpui ar įrangą (projektorių, galimybę išsispausdinti ir pan.).

I. Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrosios komisijos bendrapirmininkių susitikimai ir einamieji kontaktai

Ankstesniais metais Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų

bendrosios komisijos Vyriausybės ir mažumų pusių bendrapirmininkiai tarp posėdžių nuolat bendradarbiavo. Tai leido visą laiką stebėti mažumų padėtį bei spręsti kylančias problemas arba bent apie jas informuoti. Bendrosios komisijos bendrapirmininkiai palaikydavo ryšius telefonu bei kas mėnesį susitikdavo. Atrodo, labai svarbu būtų prie to grįžti. Mat dėl to Bendroji komisija galėjo palaikyti pastovų dialogą tarp mažumų ir Vyriausybės.

J. Komisijos posėdžiai nuotoliniu būdu

Pastarųjų mėnesių patirtis rodo poreikį įvesti formalią galimybę Bendrajai komisijai rengti posėdžius nuotoliniu būdu, tiek plenarinius, tiek atskirus mažumų ir Vyriausybės pusių. Siūlome pakeisti Ministrų Tarybos Pirmininko potvarkį dėl Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrosios komisijos darbo tvarkos taisyklių, kad būtų sudaryta galimybė rengti posėdžius nuotoliniu būdu, bei atlikti kitus taisyklių pakeitimus, leidžiančius Komisijai dirbti nuotoliniu būdu.

K. Komisijos interneto tinklalapis

Kad informacija apie Bendrosios komisijos veiklą būtų pateikta visuomenei, siūlome skelbti aktualias žinias apie jos veiklą Vidaus reikalų

ir administracijos ministerijos tinklalapio rubrikoje, skirtoje Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrajai komisijai, arba sukurti jai atskirą interneto tinklalapį.

7. Mažumos žiniasklaidoje

Šalies radiofonijos ir televizijos taryba 2010 m. nustatė taisykles, galiojančias rengiant mažumoms skirtas radijo ir televizijos laidas. Pagal definiciją tautinėms ir etninėms mažumoms bei regioninę kalbą vartojančiai bendruomenei skirtomis laidomis laikomos tokios laidos, kurios:

- visos yra skirtos problematikai, susijusiai su tautinėmis, etninėmis mažumomis arba regioninę kalbą vartojančia bendruomene,
- tautinės ar etninės mažumos arba regioninę kalbą vartojančios bendruomenės atstovai ne tik dalyvauja, bet ir patys kalba apie save ir savo reikalus,
- aiški adresatė yra konkreti tautinė ar etninė mažuma arba regioninę kalbą vartojanti bendruomenė,
- laidos yra tautinės, etninės mažumos arba regionine kalba,
- yra rengiamos komandos, kurią sudaro konkrečios tautinės, etninės mažumos arba regioninę kalbą vartojančios bendruomenės atstovai.

Nors buvo nustatyti kriterijai, toliau iš tautinių ir etninių mažumų bei regioninę kalbą vartojančios bendruomenės laidoms skirtų valstybės lėšų yra finansuojama daug laidų, kurios netenkina minėtų kriterijų. Nepaisant to, kad įvairios mažumos bei pati Bendroji komisija ne kartą apie tai priminė, pastaraisiais metais nepavyko šios padėties pakeisti. Dėl to prašome atsižvelgti į šiuos klausimus:

A. Valstybės institucijų ir visuomeninės žiniasklaidos rengiamose informacijoje apie visuomeninės žiniasklaidos programų pasiūloje esančias laidas tautinėms ir etninėms

mažumoms tokiomis laidomis turėtų būti laikomos vien tos, kurios tenkina visus Šalies radiofonijos ir televizijos tarybos nustatytus kriterijus.

B. Aiškių ir suprantamų laidų mažumoms finansavimo kriterijų, galiojančių visuose visuomeninio radijo ir televizijos centruose, nustatymas. Neleistinos yra situacijos, kai vienoje stoty transliuotojas padengia 100 proc. laidų mažumoms parengimo išlaidų, o kitur – visas laidų rengimo išlaidas padengia mažumos organizacija, gaudama vien simbolišką kompensaciją.

C. Aiškių mažumų žiniasklaidos poreikių apibrėžimo (tarp kitko, mažumų laidų tam tikrame regione buvimo, jų trukmės bei transliavimo laiko) principų nustatymas. Iki šiol šie klausimai nebuvo sureguliuoti ir priklausė vien nuo visuomeninės žiniasklaidos vadovybės sprendimų.

D. Tautinių ir etninių mažumų bei regioninę kalbą vartojančios bendruomenės atstovų dalyvavimo kuriant bendrovių programų planus arba jų dalį, susijusią su laidomis tautinėms ir etninėms mažumoms, taip pat jų įgyvendinimo patikrinimo Šalies radiofonijos ir televizijos tarybos lygmeniu užtikrinimas.

E. Teisės akty, užtikrinančių tautinių ir etninių mažumų bei regioninę kalbą vartojančios bendruomenės atstovų dalyvavimą visuomeninės žiniasklaidos programose tarybose, sukūrimas.

F. Laidų apie tautines ir etnines mažumas bei regioninę kalbą vartojančią bendruomenę visos Lenkijos transliavimo ruože ir regioninėse programose parengimas. Tokios laidos būtų edukacinio pobūdžio ir skiriamos ne tik pačioms mažumoms, bet visų pirma gyventojų daugumai.

8. Istorinė atmintis

Nepaprastai svarbus elementas, formuojantis kiekvienos bendruomenės tapatybę, yra istorinė atmintis.

Dėl žinomų priežasčių neretai tautinių ir etninių mažumų bei regioninę kalbą vartojančios bendruomenės istorinė atmintis yra kitokia negu vyraujanti Lenkijos viešajame diskurse.

Manome, jog nepaprastai svarbu gerbti tautinių ir etninių mažumų bei regioninę kalbą vartojančios bendruomenės teisę turėti savo istorinę atmintį. Mūsų nuomone, Lenkijos valstybės institucijos savo veikloje, susijusioje su tautine atmintimi ir istorine politika, privalėtų atsižvelgti taip pat į tautinėms ir etninėms mažumoms bei regioninę kalbą vartojančiai bendruomenei priklausančių LR piliečių jausmus bei jų teisę išlaikyti kitokią negu vyraujanti Lenkijos viešajame diskurse istorinę atmintį.

Vienas iš istorinės atminties elementų yra atminimo įamžinimas. Čia taip pat reikia atsižvelgti į tautinių ir etninių mažumų bei regioninę kalbą vartojančios bendruomenės teisę kitaip žvelgti į praeitį ir istorinę patirtį. Manome, kad esant mažam kitų už šiuos klausimus atsakingų valstybės institucijų aktyvumui šioje srityje, būtinas didesnis aktyvumas šiais klausimais ministerijos, atsakingos už tautinių ir etninių mažumų reikalus.

Laukiame taip pat ryžtingesnių valstybės institucijų veiksmų, tarp kitko, oficialios pozicijos pareiškimo tautinių ir etninių mažumų bei regioninę kalbą vartojančios bendruomenės atminimo vietų ir memorialų naikavimo arba išniekinimo LR teritorijoje atveju. Manome, kad kilus ginčų ar konfliktų, turinčių įtaką mažumų bendruomenių situacijai, atsakingas už tautinių ir etninių mažumų reikalus ministras pagrįstai turėtų remti bei inicijuoti veiksmus, kurie užkirstų kelią įtampos mažumų ir daugumos santykiuose augimui. Taip pat būtina, kad valstybės institucijos imtųsi edukacinių veiksmų, kurių tikslas – skleisti tarp administracijos, vietos bendruomenių, žiniasklaidos darbuotojų informaciją

mažumoms priklausančių LR piliečių teisių klausimu, tarp jų teisės išlaikyti savo istorinę tapatybę.

9. Valstybės institucijų veiksmai mažumų atžvilgiu

Pastaraisiais metais kai kurios valstybės institucijos ėmėsi tokių veiksmų, dėl kurių tautinės ir etninės mažumos nerimavo ar net nuogąstavo. Tie veiksmai, kurių imtasi galbūt nepagalvojus apie pasekmes visuomenei bei mažumų istorinę patirtį, darė įtaką mažumų saugumo jausmui ir jų norui atvirai deklaruoti savo priklausymą mažumoms bei imtis veiklos savo tapatybei išsaugoti. Išvardijame svarbiausius iš jų:

A. Informacija, pavadinta „Vidaus saugumo agentūros veiksmai siekiant apsaugoti lenkų radikalų grupes bei tautinių ir etninių mažumų bendruomenes nuo užsienio tarnybų ir teroristinių organizacijų infiltracijos“, kur aiškiai matyti, kad Vidaus saugumo agentūros veiklos sritis apima ir šias dvi grupes, t. y. lenkų radikalų grupes bei tautines ir etnines mažumas, ir jos yra laikomos lygiai pavojingomis (2016).

B. Nacionalinės gynybos ministerijai pavaldžių struktūrų nurodymas valstybės ir vietos valdžios institucijoms rinkti informaciją apie kitokios nei lenkų tautybės Lenkijos Respublikos piliečius (2017, 2018).

C. Daug tuometinio Liublino vaivadijos vaivados Pšemislavo Čarneko (Przemysław Czarnek) pasisakymų žiniasklaidoje ir jo veiksmai, paneigiantys ukrainiečių mažumos teisę turėti kitokią negu vyraujanti Lenkijos viešajame diskurse istorinę atmintį, bei perdavimas prokuratūrai pranešimų apie galimą ukrainiečių mažumos atstovo, pasisakiusio istorinių įvykių tema, nusikaltimą (2018).

D. LR užsienio reikalų ministerijos viceministro Šimono Šinkovskio vel Senko (Szymon Szykowski

vel Sęk) pasisakymas. Jis teigė, kad Lenkijos Respublikos politika vokiečių tautinei mažumai priklausančių LR piliečių atžvilgiu priklauso nuo Vokietijos Federacinės Respublikos valdžios politikos. Tai reiškia, kad Lenkijos tautinių mažumų atžvilgiu vykdoma vadinamoji abipusiškumo politika, t. y. Lenkijos valstybės veiksmai mažumoms priklausančių LR piliečių atžvilgiu yra priklausomi nuo kitų valstybių politikos (2019).

E. Informacijos apie Lenkijos tautines ir etnines mažumas pateikimas Finansų ministerijos raporto „Šalies pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas“ poskyryje „Terorizmo pavojus“ (2019).

Išvardinti valstybės institucijų veiksmai susilaukė didžiausio atgarsio visuomenėje. Jie turėjo įtaką visuomenės nusiteikimui mažumų atžvilgiu bei mažumų elgesiui, taip pat skatino įtarimus mažumoms ar net sudarė įspūdį, kad dalis LR piliečių nėra lojalūs savo valstybei, vien dėl to, kad jie esą kitos negu dauguma etninės kilmės. Tikimės, kad ateityje bus užkirstas kelias panašioms valstybės institucijų veiksmams. Mat jų pasekmės mažumų funkcionavimui visuomenėje gali būti ilgalaikės, be to, pažeidžiamos mažumų konstitucinės teisės.

10. Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymo nuostatų vykdymas

Lemiamas momentas nustatant Lenkijos tautinių ir etninių mažumų teisinį statusą buvo 2005 m. sausio 6 d. Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymo priėmimas. Šiomet minime šio įvykio metines. Tuomet pirmą kartą Lenkijoje įstatymiškai sureguliuota mažumų teisinė padėtis. Šis jubiliejus turėtų būti proga pasvarstyti, kurie įstatymo nuostatai pasiteisino, o kuriuos reikėtų patikslinti.

Atrodo, nepaprastai svarbu taip pat paanalizuoti kai kurių Mažumų įstatymo nuostatų įgyvendinimą. Dalis įstatymo nuostatų yra bendrojo, keitimų pobūdžio ir norint nustatyti jų įgyvendinimo lygį reikės tikslesnių analizių. Tačiau yra ir detalių nuostatų, kurie turėtų būti taikomi tiesiogiai. Pastaraisiais metais mus pasiekia, pavyzdžiui, neraminančios žinios apie problemas, kilusias siekiant įgyvendinti kai kuriuos Mažumų įstatymo nuostatus, susijusius su lentų dviem kalbomis mažumų gyvenamuose valsčiuose, kurie anksčiau patenkino visus formalius reikalavimus bei pateikė tinkamą prašymą Vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, įvedimo procedūromis. Užklauskos šiuo reikalu (taip pat Bendrosios komisijos narių) jau daug metų lieka be atsakymo, dėl ko prarandamas pasitikėjimas valstybės institucijomis, atsakingomis už mažumų teisių apsaugą. Tikimės, kad tokiais klausimais skubiai bus imtasi veiksmų.

11. Tautinių mažumų apsaugos rėminės konvencijos ar Europos regioninių arba mažumų kalbų chartijos nuostatų vykdymas

Lenkija priėmė nemažai mažumoms taikytinų teisės aktų ir ratifikavo daug tarptautinių dokumentų, pvz.: Tautinių mažumų apsaugos rėminę konvenciją ar Europos regioninių arba mažumų kalbų chartiją. Šitaip aiškiai apibrėžta kryptis, kuria Lenkijos Respublika nori eiti saugodama mažumų teises. Prašome, kad vadovaujantis europinėmis konvencijomis būtų pereita nuo antidiskriminacinės politikos prie politikos, skatinančios teigiamas vertybes, kylančias iš daugiakultūriškumo ir daugiakalbystės, kurią teikia mažumos. Tam pasitarnautų tarptautinių įsipareigojimų (ypač Tautinių mažumų apsaugos rėminės konvencijos bei Europos regioninių arba

mažumų kalbų chartijos), garantuojančių tautinių ir etninių mažumų bei regioninę kalbą vartojančios bendruomenės teises, įgyvendinimo užtikrinimas.

Pabaiga

Čia, aišku, išvardinti tik svarbiausi iš tautinių ir etninių mažumų bendruomenėms bei regioninę kalbą vartojančiai bendruomenei rūpimų klausimų. Tvirtai tikime, kad būdami Lenkijos piliečiai, priklausantys įstatymu pripažintoms tautinėms ir etninėms mažumoms bei regioninę kalbą vartojančiai bendruomenei, galime tikėtis visapusiškos valstybės paramos, kad mūsų bendruomenės išsaugotų savo tapatybę, kultūrą ir kalbą, vadovaujantis LR Konstitucijos, Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymo nuostatais, taip pat tarptautinėmis sutartimis.

Už mažumų kultūrų išsaugojimą ir plėtrą, tautinėms ir etninėms mažumoms bei regioninę kalbą vartojančiai bendruomenei sąlygų išsaugoti savo kultūrą, kalbą ir tradicijas sudarymą yra atsakingos ne tik mažumų bendruomenės, bet ir valstybės institucijos. Vietinių kultūrų ar mažumų kalbų išnykimas (deja, esame tokių reiškinių liudininkai) nuskurdina visą Lenkijos kultūros paveldą. Norint to išvengti, būtina užtikrinti atitinkamą institucinį ir finansinį saugumą, bet visų pirma stiprinti supratimą, kokia vertybė visuomenei yra mažumų kultūros.

Gžegožas Kuprianovičius,

*Vyriausybės ir tautinių bei etninių
mažumų bendrosios komisijos
bendrapirmininkis*

Varšuva, 2020 m. birželio 16 d.

Seinų klotimo teatras „Kultuvė“

Punsko LKN choreografinis sambūris „Jotva“

Suvalkų šokėjos

Kitoks festivalis

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

Visi pripratome, kad įsibėgėjus vasarai Punsko skansenų pastogė pakviečia visus į klotimiečių teatrinių šurmulių. Deja, dėl Covid-19 teko keisti planus ir XXIX klotimo teatrų festivalį rengti šiek tiek kuklesnį – be žiūrovų, be svečių iš Lietuvos. Festivalis įvyko rugpjūčio 16 d. ir jame dalyvavo mūsų krašto mėgėjų teatrai bei renginių pradėjusios Suvalkų šokėjos (vad. Alicija Kraužlytė).

Punsko LKN klotimo teatras suvaidino S. Kapnio komediją „Plutelė ir pelės“ (rež. J. Malinauskaitė-Vektorienė). Punsko III amžiaus universiteto teatrą matėme vaidinant spektaklį „Oi ciej amerikontai“, sukurta pagal Didžiulienės-Žmonos komediją „Paskubėjo“ (rež. R. Burdinaitė). Seiniškių „Kultuvė“ parodė A. Surdokienės „Gyvenimo negandas“ (rež. E. Pakutkienė). Pertraukų tarp spektaklių metu Punsko LKN

Punsko LKN klotimo teatras

choreografinis sambūris „Jotva“ parodė šokio spektaklio „(Ne)tikra istorija“ (rež. K. Mauliūtė) ištraukas.

Renginių vedė klotimiečiai Daiva Grigutytė ir Arnoldas Vaznelis.

Gaila, jog šventėje nedalyvavo teatralai iš Lietuvos, bet džiugu, kad mūsų krašte teatrinė kultūra neapnykusi, kad yra teatrai, kurie vaidina, puoselėja lietuvišką dramaturgiją, buria žmones. Ačiū visiems dalyviams, vadovams, organizatoriams ir rėmėjams: Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai.

Belieka tikėti, kad į jubiliejinį XXX festivalį susirinksime gausenį būrį – tiek artistų, tiek žiūrovų.

Punsko III amžiaus universiteto teatras

X „Melpomenės drugeliai“

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

Tarptautinė teatro diena minima kovo 27-ąją. Jau 10 metų Punsko lietuvių kultūros namuose ta proga rengiami „Melpomenės drugelio“ apdovanojimai. Šiemet kovo pradžioje įsisiautėjęs COVID-19 virusui renginį teko atidėti, tad jubiliejinę šventę suorganizavome rugpjūčio 14 d. Gal ji buvo šiek tiek kuklesnė, gal ne tiek ir daug žiūrovų galėjome salėje sutalpinti, bet tikrai nepritrūko teatrinio džiaugsmo ir polėkio.

Renginio vedėjai Daiva Grigutytė ir Ramūnas Zdanys trumpai pristatė 2019 m. teatrų pasiekimus. Pernai Punsko lietuvių kultūros namuose aktyviai veikė trys teatro trupės: klijimo teatras, jaunių teatras „Kregždė“ ir vaikų „Kregždutė“, iš viso – apie 40 dalyvių. Praeitais metais visi iškilmingai minėjome pirmojo viešo lietuviško vaidinimo 120-ąsias metines, ta proga pastatydami Keturakio 3 veiksmų komediją „Amerika pirtyje“. Spektaklyje susipynė įvairios kartos, laikotarpiai, žanrai. Scenoje vaidino visų teatrų artistai. Jungtinis Klijimo teatro, „Kregždė“ ir „Kregždutės“ spektaklis suvaidintas Teatro dieną Punske, festivalyje „Jausmų sala“ Birštone, „Scenos pavasaryje“ Šakiuose, didžiausiam Baltijos šalių teatrų festivalyje „Baltijos rampa“ Kretingoje, Klijimo teatrų festivalyje Punske. 2019-aisiais vaikų teatras „Kregždutė“ bei jaunių teatras „Kregždė“ minėjo „Lietuvių Chartos“ 70-metį. Ta proga sukurtą kompoziciją parodė Vasario 16-osios koncerte, Vaikų ir jaunimo teatrų apžiūros „Šimtakis 2019“ regioninio turo, kuris vyko Punsko lietuvių kultūros namuose, atidarymo proga. Jaunieji artistai

Jurgio Paransevičiaus nuotr.

aktyviai dalyvavo ir Vėlinių koncerto „Sapnų tinkluos“ teatralizuotoje programoje. Poezijos pavasariui „Kregždė“ parengė poetinę kompoziciją „Pavasario laiškas“, o metraščio „Terra Jatwezenorum“ sutiktuvėms surengė knygos „Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas ir jo artimieji“ pristatymą. Reikėtų pasidžiaugti, kad „Scenos pavasario“ festivalyje Šakiuose geriausiais aktorais išrinkti Simona Zubavičiūtė ir Edvinas Pajaujis.

Klijimo teatras 2019-aisiais vaidino ne tik Keturakio „Ameriką pirtyje“, bet ir kitus spektaklius. Dokumentinė drama „Kelkite“ suvaidinta Baraginėje, Anykščiuose, Rygiškiuose bei Toronte. Didžiosios klijimiečių gastrolės Kanadoje – tai, be abejo, metų teatrinis įvykis. Pirmą kartą pas kraštiečius, gyvenančius Toronte, su meno programa nuvyko ir teatralai. Parodėme ten du spektaklius: dokumentinę dramą „Kelkite“ bei Stasio Kapnio komediją „Plutelė ir pelės“. Esame nepaprastai dėkingi Suvalkų krašto lietuvių išeivijos

sambūriui už priėmimą, draugystę, suteiktą galimybę pasirodyti ir to krašto lietuviams. Dar kartą ačiū tiems, kurių namai ir mūsų pastoge buvo: Anetai ir Romui Vaičiuliams, Linai ir Romui Jonušoniams, Teresei ir Algiui Ramanauskams, Ievai ir Arūnui Paransevičiams, Violetai ir Kazimierui Jonušoniams, Daliai Agurkytei. Klijimiečių komedija „Plutelė ir pelės“ parodyta ir Punske, ir Birštone, ir rodoma dar ir šiemet įvairiuose Lietuvos kampeliuose.

Tradicškai „Melpomenės drugeliais“ apdovanojome pačius ryškiausius 2019 m. aktorius: Dariją Vyšniauskienę už puikiai suvaidintą Agotėlę („Amerika pirtyje“) ir tarnaitę Zitą („Plutelė ir pelės“) bei Ramūną Zdanį už Antanuko vaidmenį spektaklyje „Amerika pirtyje“. Darija teatro gretas papildė prieš 6-erius metus, pripažindama, jog „būti aktorė“ – jos vaikystės svajonė. Ne kartą matėme ją scenoje atliekant puikius pagrindinius vaidmenis, stebėjome jos augimą. Ramūnas – teatro vaikas.

Jis buvo tarp pirmųjų suburtų „Kregždūčių“. Vaidinti pradėjo 2007-aisiais. Iš „Kregždutės“ teatro pateko į „Kregždės“ gretas, galop puikiai įsipynė į klijimiečių komandą. Teatro meno puoselėtojos drugelis skirtas Seinų mėgėjų teatro „Kultuvė“ vadovei Eugenijai Pakutkienei už neuilstamą norą dirbti ir arti teatrinius dirvonus Seinų krašte, o Punsko teatro bičiuliu pripažintas Suvalkų krašto lietuvių išeivijos sambūris Toronte.

Kadangi šiemet „Melpomenės drugelių“ šventė jubiliejinė, net norėjosi prisiminti visus, į kurių rankas „Melpomenės drugeliai“ nuskrieję. Net du kartus geriausiais aktoriais tituluoti Irmina Liškauskaitė ir Donatas Ališauskas. Aktorių drugeliai nutūpę ir pas Onutę Zdanytę, Ireną Misiukonię, Danguolę Kuosaitę, Rūtą Burdinaitę, Iną Pečiulytę, Moniką Valinčiūtę, Aliciją Krauzlytę, Dariją Vyšniauskiene, Tomą Bernecką, Tomą Sendą, Darių Vainą, Darių Malinauską, Edviną Krakauską, Arnoldą Vaznelį, Tomą Žilinską, Ramūną Zdanį. Už teatrinio meno puoselėjimą mūsų krašte padėkota Teklei Paransevičienei, Jūratei Karauskienei, Virginijai Valenskaitei,

Anei Maksimavičienei, Janinai Macukonienei, Juozui Vazneliui, Antanui Jonuškai, Algirdui Nevuliui, Rūtai Burdinaitei ir Eugenijai Pakutkienei. Punsko teatro bičiulių drugelius jau turi Agluonėnų klijimo teatras, Klaipėdos universiteto profesorius, docentas Petras Bielskis, aktorius ir režisierius Jonas Buziliauskas, aktorius Vidmantas Fijalkauskas, Lietuvos liaudies kultūros centro Teatro skyrius, režisierius Vaclovas Vičius, Skapiškio mėgėjų teatras „Stebulė“, dr. doc. Danutė Vaigauskaitė, Kalvarijos mėgėjų teatras „Titnagas“ bei Suvalkų krašto lietuvių išeivijos sambūris Toronte.

10 metų gal ir nedaug, bet kiek daug teatralų, kiek daug nuostabių scenos akimirų, kiek daug užkulisų šurmilio, žiūrovų plojimų, valandų, praleistų repetuojant, gastroliuojant. Juk ne veltui Melpomenė – teatro karalienė, graikų mitologijoje – tragedijos mūza. „Drugelis“ graikų k. – „psyche“ – tai „siela“, ir siejamas su žmogaus tapimu išmintingu. Simbolizuoja įvairovę, išsivadavimą, grožio lengvumą ir laisvę.

Tarptautinė teatro diena be teatro – ne šventė. Renginį vainikavo Sofoklio tragedijos „Elektra“

premjera. Spektaklį dar kovo mėnesį ruošėsi parodyti jaunių teatro „Kregždė“ artistai. Deja, jį teko nukelti ramesniam vasaros laikotarpiui. Taigi ačiū visiems, kad nepabūgo- te visokių „koronių“, su r a d o t e laiko ir visų

pirma noro dirbti vasaros atostogų metu.

Elektros mitas – itin mėgstamas senovės graikų dramaturgų. Ne veltui tragišką Elektros (vaidino Simona Zubavičiūtė), jos brolio Oresto (Edvinas Pajaujis) ir jo auklėtojo (Artūras Karaneckas), sesers Chrostotemindės (Gintarė Vektoriūtė), motinos Klitemnestros (Ieva Kalinauskaitė), jos meiluzio Egisto (Jokūbas Petruškevičius) ir Elektros tėvo Agamemnono likimą aprašinėjo garsiausi to laiko dramaturgai – Eschilas, Euripidas ir Sofoklis. Iki šių dienų ši istorija stebina, žavi ir įkvepia. Psichoanalizėje išlikęs „Elektros kompleksas“ terminas, puikiai žinomas ir Elektros paradoksas. Pasinėrėme į antikinio teatro palikimą. Pažvelgėme į jį per viduramžių *commedios dell'arte* kaukę, klasikinę „Toscos“ operą ar šiuolaikinės popkultūros prizmę. Ir viskas po kauke – keršto, pykčio, teatro kauke... Per laikmečius, teatrines kalbas ir estetikas žiūrovas keliavo kartu su choru (vaidino Julija ir Lilija Balulytės, Inga Radzevičiūtė, Edita Sorokaitė, Viktorija Pachutkaitė, Monika Maršalaitė). Ne veltui Oskaras Vaildas yra pasakęs: „Žmogus mažiausiai yra savimi, kai kalba savo vardu. Duok jam kaukę ir pasakys tau tiesą.“ Taigi bandėme kalbėti. Ar pavyko – lai sprendžia žiūrovai.

Ačiū mūsų renginio rėmėjams: Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai. Ačiū visiems teatro žmonėms už meilę ir pagarbą sau, žmogui, tradicijai, kraštui, menui ir tikėjimui. Tai Jūs visi esate sparnai „drugelių drugelio“, kurį renginio metu LKN direktorė Asta Pečiulienė įteikė man – teatrų vadovei ir šventės sumanytojai. Tai dėl Jūsų širdžių, mielieji artistai ir žiūrovai, ir aš skristi galiu. Lenkiu galvą kiekvienam kely sutiktam žmogui, mokytojui, teatro dalyviui, žiūrovui – ačiū, kad mane auginate.

„Staklėmis išausime lietuviybę“

ALDONA VAICEKAUSKIENĖ

Rugpjūčio 9–14 dienomis kaimo turizmo sodyboje „Šaltupis“ Prienų rajone, Išlaužo apylinkėje, vyko etninių žemių lietuvių vaikų stovykla skambiu pavadinimu „Staklėmis išausime lietuviybę“. Nebuvo tikrųjų audimo staklių, bet lietuviybė buvo „audžiama“ dainomis, šokiais, tautodaile ir krašto pažinimu. Programa buvo labai apgalvota ir įdomi.

Pirmąją dieną tik atvažiavę į „Šaltupį“ patekome į muzikinį renginį „Nedėlios vakarėly“. Susirinko apylinkės kapelos ir kiti dalyviai. Viskas vyko tiesiog gamtoje, nes sodyba didelė ir vietos daug. Šeimininkas jau dvylika metų kuria savo rojaus kampeį, statydamas vis naujus pastatus ir kitus sodybą puošiančius elementus. Po meno programos vyko vaisės. Tą dieną šeimininkas visiems privirė skanios kopūstienės ir plovo.

Įsikūrėme gana patogiai viename iš viešbučiui skirtų pastatų. Kas norėjo, galėjo pasilepinti pirtyje, nes tai buvo šeimininko pirties diena.

Pirmadienio rytą po pusryčių išvykome į Jiezną, kur aplankėme besikuriantį muziejų ir susipažinome su nuostabiu žmogumi, nusipirkusiu vieną iš didikų Pacų pastatų. Tai buvusi dvaro karietinė, kurią Vytautas Gusas įsigijo Nepriklausomybės laikais. Šiuo metu bando ją restauruoti ir kurti muziejų. Apie Jiezo miestelį ir Pacų giminę žino turbūt viską ir pasakoja labai vaizdžiai. Patalpos įrengiamos ponui Vytautui čia pat gyvenant ir savomis rankomis kuriant Jiezo Pacų grafystės muziejų. Pirmajame namo aukšte dar likę daug darbo. Pono Vytauto butis beveik spartietiška, be jokių patogumų. Lova, televizorius, viryklė ir šalia nuotraukos,

Stovyklos dalyviai linksmai leidžia laiką prie svarstyklinių sūpynių

Iš Aldonos Vaicekauskienės asmeninio albumo

rūmų maketas, veidrodžiai, knygos, paveikslai, drožiamos nesančių rūmų detalės, rūmų statybos peripetijos ir Pacų vardai bei likimai, kurie įtraukia taip, lyg ponas Vytautas asmeniškai būtų pažinojęs Pacų plačią giminę. Visa energija atiduodama rūmų detalių atkūrimui, istorinių šaltinių paieškai. Mes paprašėme sutrumpinti pasakojimus, nes mūsų laukė savo sodyboje tautodailininkai Buterlevičiai.

Žmonės, įsigiję apleistą sodybą, stengiasi ją prikelti antram gyvenimui ir mielai priima lankytojus į savo edukacinius užsiėmimus. Vyrai nuėjo su šeimininku bandyti įveikti akmenų apdirbimą, o jaunesnieji liko su šeimininke ir tapė ornamentus ant lėkščių. Vieniems pavyko geriau, kitiems tai buvo gal sudėtingesnis darbas, bet visos lėkštės išmargintos.

Grįžtant į „Šaltupį“ sustota Birštone, nes šis kurortas labai sparčiai keičiasi ir gražėja. Smagiausia buvo

pereiti terapinį taką basomis.

Sugrįžę į kaimo turizmo sodybą pavakarieniavome ir smagiai pašokome.

Antradienį pradėjome tautodailės ir kankliavimo pamokėlimis. Nusivežėme trejas kankles ir „Šalcinuko“ dalyvės spėjo pramokti du kūrinėlius. Grįžusios namo ir dar pagrojusios sugebėjo gerai pasirodyti Liubline. Kas nedainavo ir negrojo – mokėsi įvairių pynučių iš siūlų. Po pietų išvykome į „Harmony Park“ Vazgaikemyje, kur laukė ekskursija po parką, susipažinimas su žirgynu ir SPA vandens malonumai (reikėjo turėti maudymosi reikmenis). Po vakarienės vėl vyko šokių vakaronė.

Kita diena prasidėjo išvyka po Prienų kraštą. Šioje kelionėje mus lydėjo Prienų savivaldybės atstovė. Pirmiausia nuvažiavome į Prienų tradicinių amatų centrą „Meninė drožyba“. Čia susitikome gerai pažįstamą šių dirbtuvių vadovą Algimantą

Jiezno muziejuje

Sakalauską. Jis turėtų būti žinomas daugeliui moksleivių, nes jo skulptūros puošia Punsko mokyklų aplinką. Pirmoji skulptūra pastatyta 2000-aisiais švenčiant Punsko mokyklos 400 metų jubiliejų.

Centras įkurtas 1990 metais tautodailininko Algimanto Sakalausko iniciatyva. Vienija grupę kūrybingų medžio drožėjų, turinčių patirtį ir autoritetą. Kūrėjų darbai plačiai pasklidę po visą Lietuvą ir pasaulį (Rusija, Vokietija, Danija, Švedija, Austrija, Lenkija, Čekija, Japonija, Šveicarija, Estija, Prancūzija, Norvegija). Kūrybinėje grupėje dirba didelės motyvacijos menininkai, tautodailininkai, kūrėjai, o įgyvendinant projektus padeda patikimi ir profesionalūs partneriai. Dirbtuvės didžiulės. Vadovas pasakojo, kad jie dirba pagal užsakymus, bet visoje teritorijoje matėsi pabaigtos ir dar tik pradėtos skulptūros, kryžiai, koplytėlės ir kiti drožybės darbai.

Aplankę dirbtuves nuvykome į Šilavoto Davatkyną, įsikūrusį Naujasodžio kaimo pušyno šlaite, maždaug 0,7 km nuo Šilavoto. Daugiau nei šimtmetį čia veikė neformalus moterų vienuolynas, kuriame įsikūrė pamaldžios moterys – davatkėlės, dažniausiai našlės. Didžioji dalis jų, neturėdamos materialinių galimybių stoti į vienuolyną, apsigyveno

šioje atokiaje vietoje. Ši vieta pradėta apgyvendinti XIX a. pabaigoje. Pirmoji Davatkyno gyventoja čia įsikūrė 1895 m. Išpirkdamos žemę iš vietinio ūkininko, čia kūrėsi ir statėsi sau būstus. Vieni jų didesni, kiti labai maži. Vienu metu čia gyveno keturiolika moterų. Savo

mažuose ploteliuose auginė daržoves, gėles. Pragyvenimui užsidirbdavo ausdamos, verpdamos ir kitus darbus atlikdamos. Seniausi vietos gyventojai pasakoja, kad čia buvusi daraktorių mokykla. Moterys ne tik mokė vaikus rašto, bet ir ruošdavo Pirmajai komunijai. Pirmojo pasaulinio karo metais ta mokykla čia taip pat veikė. Šiandieną tai yra savotiškas muziejus. Vyksta tapybos plenerai, poezijos vakarai, kiti renginiai. Renginių dalyviai čia nakvoja. Yra išlikę

du autentiški gyvenamieji namai, du ūkiniai statiniai – pašiūrė ir rūšys. Nedidelėje teritorijoje sutelkti pastatai suformavo tarsi atskirą gyvenvietę.

2006 metais pušyno šlaite, šalia tako, vedančio į bažnyčią, įrengtas skulptūrų takas. Visą šimtmetį čia gyvenusios davatkėlės takeliu kasdien skubėjo į bažnyčią. Dabartinių Davatkyno šeiminkų idėja buvo skulptūromis paženklinti šį taką. Šioje vietoje sumanyta davatkėlių atminimą įprasminėti šventųjų moterų atvaizdais koplytėlėse.

Tą pačią dieną dar užsukome į Prienų muziejų, kur mokiniam buvo paruošti žvakių liejimo edukaciniai užsiėmimai, o mokytojai tuo metu apžiūrėjo Prienų krašto muziejų. Po pietų buvo tęsiamos tautodailės ir kankliavimo pamokėlės, o po vakarienės vyko orientacinis žaidimas. Buvo nugalėtojai, bet pralaimėjusiųjų nebuvo.

Dar kitą dieną padirbėję „Šaltupyje“ išvykome į Kauną, kur aplankėme Karo muziejų. Papietavę netolimoje kavinėje dar spėjome pasigrožėti Kauno pilimi ir pasidaryti nuotrauką prie Vyčio paminklo.

Projekto vykdytoja – VšĮ Karaliaučiaus lietuvių bendruomenė.

Prie Vyčio paminklo Kaune

„Re:tradicija“ Liublino mugėje su etnokultūros atstovais

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

ALDONA VAICEKAUSKIENĖ

Rugpjūčio 21–23 dienomis Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos atstovai dalyvavo prestižiniame renginyje – Jogailaičių mugėje (Jarmark Jagielloński) Liubline. Šis renginys vyksta nuo 2007 m. Jame dalyvauja amatininkai, muzikantai, liaudies menininkai – tikrieji savo srities specialistai iš Vidurio Europos šalių. Miesto centre aikštėje ir kitose vietose rengiami koncertai, pasišokimai, amatų demonstravimas, mokymai, spektakliai, kino filmų apžiūros. Besiruošiant išvykai į šį renginį kilo daug klausimų, į kuriuos ieškojau atsakymų.

KODĖL ŠIAM RENGINIUI PASIRINKTAS BŪTENT LIUBLINAS?

Specialistai išsiaiškino, kad pagal istorinius šaltinius Liublino mugės

Jaunimas koncertuoja Liubline

Vyriausios grupės dalyvės su vadove Angele dainuoja sutartines

siekia tolimą XV amžių. Tuomet per miestą ėjo prekybos keliai – keliavo prekeiviai su javais, jaučiais, vynu ir kitomis prekėmis iš Volynės ir Ukrainos. Plėtėsi su prekyba susijusi miesto infrastruktūra: javų saugyklos, malūnai, kalvės... Visa tai padėjo Liublinui sparčiai ekonomiškai suklestėti. Po daugelio metų pradėta organizuoti renginį, pavadintą Jogailaičių mugę.

Liublinas yra vienas iš pagrindinių miestų Jogailaičių kelyje. Jogailaičių kelias (lot. Via Jagiellonica, Via Regia, Karališkasis traktas, Lietuvių traktas arba Jogailos kelias) 1386–1611 metais buvo pats žymiausias tarptautinis viduramžių prekybos kelias, jungęs Vilnių su Krokuvu ir ėjęs per Liubliną. Jį nužymėjo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Jogailos

apsistojimas Liubline, kai jis vyko į Krokuvą karūnuotis ir užimti Lenkijos sostą. Po jungtinių su Lenkijos karaliene Jadvyga ryšiai tarp abiejų valstybių sustiprėjo. Ne kartą tuo keliu lankyti Vilniaus ir kitų Lietuvos miestų važiavo Jogaila su savo palyda. Vis dažniau juo vykdavo pasiuntiniai iš Vilniaus ir Krokuvos, diplomatai, dvasininkai, mokslininkai, menininkai, riteriai ir kt. Šiuo keliu raiti ir važiuoti vyko dvariškiai, pirkliai ir kariškiai. Riedėjo pašto kariatės, buvo gabenamos įvairios prekės, todėl istorikai neretai jį pavadina ir prekybos keliu. Dar didesnę reikšmę šis kelias įgavo po Liublino unijos. Jogailaičių kelias ne tik tapo reikšmingas Abiejų Tautų Respublikai, bet ir atliko Europos kultūrinio kelio vaidmenį, jungdamas lotyniškąją ir bizantiškąją civilizacijas. Po pirmojo Abiejų Tautų Respublikos padalijimo abi buvusios senosios sostinės atsidūrė skirtingose valstybėse ir ryšiai tarp jų beveik nutrūko.

Žlugus geležinei uždangai, imta domėtis istoriniais keliais, kadaise jungusiais Rytų ir Vakarų Europą. Vokietijos mieste Erfurte gimė projektai „Via Regia“, siekiantys

atgaivinti užmirštus Europos kelius. Vienas iš tokių projektų, pavadintas „Jogailaičių keliu“, atkartoja buvusį „Lietuvių traktą“. Tai ir labai simboliška, ir istoriškai tikslu. Juk šiandien, praėjus keliems amžiams ir daug kam pasikeitus, šis kelias jungia Krokuvos ir Vilniaus karališkąsias pilies, primena apie šių miestų katedrose besiilsinčių Jogailaičių kapus.

KAS VYKSTA JOGAILAIČIŲ MUGĖS METU?

Per paskutinius keliolika metų Liublino festivalis tapo ta vieta, kur svarbiausių vaidmenį atlieka tradicinė liaudies kultūra ir jos pritaikymo galimybės. Organizatoriams labai svarbu, kad šokio, dainavimo, grojimo ar amatų mokymų metu pasireikštų mokinys ir meistras. Renginio programa labai turtinga, bet čia patekti nėra lengva. Mugės komisija kruopščiai atrenka amatininkus, liaudies meistrus, tradicines kapelas ir dainininkus. Į Liubliną suvažiuoja meistrai iš Slovakijos, Vengrijos, Ukrainos, Lietuvos, Baltarusijos, kuriems artima tradicinė liaudies kultūra.

KOKIĄ VIETĄ UŽIMA LIUBLINO MUGĖ LENKIJOS RENGINIŲ ŠARAŠE?

Liublino mugė pripažinta vienu iš geriausių ir reikšmingiausių tarptautinių turizmo renginių Lenkijoje. Paskaičiuota, kad nuo 2007 m. joje apsilankė maždaug 100 tūkst. lankytojų. Per visą gyvavimo laikotarpį šis renginys pelnė daugybę apdovanojimų.

KAIP PATEKO Į LIUBLINO MUGĖ LIETUVIAI IŠ PUNSKO?

Viskas prasidėjo 2019 m. nuo Lenkijos televizijos laidos „Kolbergo keliu“ („Szlakiem Kolberga“). Paskambino televizijos režisierius ir pasiūlė dalyvauti laidoje kartu su popdainininke Reni Jusis. Ji pageidavo pasirodyti kartu su lietuviais, taip norėdama pabrėžti savo lietuvių kilmę. Pati pasirinko pasiūlytus muzikinius kūrinius – senąsias lietuvių liaudies dainas. Labai susižavėjo sutartinėmis ir greitai jų pramoko, jau kitą dieną dainavo kartu su mergaitėmis. Laidą transliavo TVP Kultūros kanalas ir kelis kartus ją kartojo. Televizijos režisieriai džiaugėsi radę daug įdomios medžiagos, todėl kiek vėliau pakvietė dalyvauti Jogailaičių mugės koncerte „Re:tradycja“ kartu su ta pačia dainininke Reni Jusis.

KAS PER DAINININKĖ TA RENI JUSIS? KOKIĄ VIETĄ JI UŽIMA ŠIUOLAIKINIAME LENKIJOS MUZIKOS PASAULYJE?

Man ši pavardė iki šiol nebuvo žinoma, todėl puoliau ieškoti informacijos Vikipedijoje. Sunku čia trumpai atpasakoti, nes apie ją parašyta labai daug. Reni Jusis tai garsi Lenkijoje šiuolaikinės muzikos atlikėja. Pati kuria ir atlieka savo parašytas dainas. Muzikinę karjerą pradėjo turėdama vos 19 metų. 1998-aisiais baigė Poznanės muzikos akademiją. Tais

Liublino scenoje per repeticiją su dainininke Reni Jusis ir jos muzikantais

Belaukiant repeticijų

pačiais metais išleido savo albumą „Zakrecona“, kuris laimėjo auksinio disko premiją. Sunku išvardinti visus išleistus albumus ir laimėtus apdovanojimus. Tai labai produktyvi autorė. Jos muzikos stilius nėra vienalytis. Atlikėja kurdama mėgina įvairias šiuolaikinio muzikavimo sroves. Ji prisipažįsta prie savo lietuviškų šaknų. Nors niekada nėra buvusi Lietuvoje, bet labai nori ten nuvykti, tik sakėsi turinti išanalizuoti savo giminės istoriją. Kaip profesionali muzikė, labai gerai skiria dainų tipus – kad ir nemokėdama teksto, lengvai pasirenka pačias seniausias lietuviškas dainas. Todėl ir sutartinės, ir apeiginės kalendorinės dainos jai arčiausiai prie širdies. Pati dainininkė yra gerai žinoma muzikos gerbėjams. Ji išleidusi daugybę dainų albumų, gavusi daugybę apdovanojimų. Jos muzikinė biografija tikrai išpūdinga.

KAIP MUMS PAVYKO PASIRUOŠTI?

Pasiruošti buvo gana sudėtinga.

Pirmoji kliūtis buvęs koronavirusas, kuris sustabdė visas repeticijas ir renginius. Amatininkų mugė taip pat atsidūrė po klausuko ženklų. Prie darbo grįžome liepos mėnesį. Pradėjome kartoti, mokytis, įrašinėti ir siųsti organizatoriams savo ruošiamus kūrinius. Likus maždaug savaitei iki koncerto gavome pasiūlymą pasiruošti kūrinių su lietuvių liaudies muzikos instrumentais. Laimė, kad dainininkų grupėje atsirado ir kankliuotojų, ir grojančiųjų birbyne, lamzdeliu, o pati Angelė paėmė į rankas armoniką. Ruoštis baigėme jau nuvažiavę į Liubliną ir kartu repetuodami. Prie dainininkės Reni prisijungė jai pritariantys muzikantai. Tai tikri savo srities specialistai, kurie greitai prisiderino prie mūsų dainininkų ir muzikantų. Manau, kad visiems dalyviams tai buvo pirmoji tokia patirtis.

KAIP SEKĖSI DALYVAUTI?

Apie dalyvavimą pasakoja Angelė

Bapkauskienė: „Per 35 darbo metus teko dalyvauti gausybėje švenčių, bet galimybė pasirodyti Jogailaičių mugėje yra tas pats, kas sportininkui dalyvauti olimpiadoje. Jau pradžioje nustebino tai, kad organizatoriai skyrė mums naujutėlaitį autobusą, kad nepervargtume kelionėje. Po 7 valandų kelionės su trumpais stotelėjimais pasiekę tikslą įsikūrėme pačioje Liublino širdyje – šalia miesto vartų. Išsidaliję renginio dalyvių atributiką, lyg ir galėjome eiti ilsėtis, bet koks gali būt miegas, kai miestas šurmuliuoja gyvybe? Čia pat apšviesta katedra, netoli Lietuvių aikštė, o ir senamiesčiu iki pilies nueiti netrukom. Deja, ilgai nesiblaškęme, nes žinojome, kad penktadienį bus darbinga diena – repetuosime su atlikėja.

Iš pat ryto gavome žinią, kad pakeliui dar mūsų lauks fotografas. Ta proga pasipuošėme dovanotais marškinėliais su renginio simbolika. Įsiamžinome pačiame centre – senojoje turgaus aikštėje.

Po kelių minučių pėsčiomis pasiekėme kultūriniam mokymams skirtą studiją, kur mūsų laukė jau mums pažįstama Reni Jusis. Tuojau pat susipažinome ir su kitais ten buvusiais žmonėmis – mūsų nuostabai, ji pristatė savo grupės muzikantus. Tai: instrumentų virtuozas, „Mam Talent“ lenkišku flamenko variantu prieš šešerius metus komisiją ir visą Lenkiją sužavėjęs gitaristas Michalas Šuba (Michał Szuba; dabar žinomas kaip Miguel Moon) ir perkusininkas Michalas Piotrovskis (Michał Piotrowski). Reni supažindino ne tik su muzikantais, bet ir su mūsų bendros programos vizija bei tvarka.

O tada nustebinome ir juos. Paprašyti parodyti, ką mokame, dainai atsistojome (nors buvo leista sėdėti mums paruoštose vietose), tuo pelnydami profesionalų pasitikėjimą. Jie suprato, kad į dainavimą mes žiūrime rimtai. Iškart atsirado nematomas ryšys, kuris mus lydėjo visas

viešnagės dienas. Nors svarbiausias programos asmuo, be abejo, buvo atlikėja Reni Jusis, ji pakvietė visus mus siūlyti savo idėjas, kalbėtis, improvizuoti, ieškoti geriausių variantų. Išklausę, ką mokam, atrinko septynis kūrinis (tris instrumentinius ir keturias dainas), kuriuos klausytojams būtų įdomu išgirsti autentiškai. Kitoms dainoms čia pat studijoje buvo kuriama instrumentuotė. Muzikantai susidomėję klausėsi pasakojimų apie sutartinių kilmę, vietą kultūrinėje plotmėje, o supratę dainų prasmę dažnai rasdavo pačius tinkamiausius ritmus ar melodinius vingius. Pritariant instrumentinei grupei, visiškai naujai suskambėjo „Sodauto, rūta“ ir „Lineli, lineli“. Pagaliau atėjo laikas lietuviškai uždainuoti ir garsiajai atlikėjai. Jos pakvietimas padainuoti kartu man buvo tikrai malonus iššūkis, bet kėlė nemažai jaudulio. Visų pirma dėl repertuaro, nes iki repeticijų momento nežinojau pati, ką dainuosiu. Natūralu, kad pirmoji daina buvo Joninių, kurią su Reni jau buvome „prasadainavę“ Punske, o dėl antrosios dar bandėme diskutuoti. Tačiau paskutinį žodį tarė Migelis: „Žinoma, kad kalėdinę – ji

mane užbūrė, aš namuose jau netgi instrumentuotę paruošiau...“ Ir, padėjęs šalin gitarą, išsitraukė išilginę fleitą. Viskas. Tuo jis mus „nuginklavo“. Taigi lietuviškos programos pabaigoje skambėjo metų virsmo dainos „Tu žilvitėli“ ir „Kalėdų rytą“, į kurios instrumentinę grupę labai gražiai įsiliejo ir mūsų smuikinininkas Arnoldas Vaznelis. Taip jau atsitiko, kad planuotas 20 minučių „jogailaičių“ iš lietuviško Punsko pasirodymas išsitęsė iki pusvalandžio, o pabaigoje iš Reni Jusis planuotų dviejų dainų nuskambėjo tik viena. Mes vėl buvom didžiai pamaloninti, nes ji „paaukėjo“ savo pasirodymą, kad galėtų nuskambėti daugiau lietuviškų dainų.

Pusvalandžio koncertinei programai paruošti mes turėjome penktadienį, o šeštadienio rytą lipome į pilies kieme stovinčią sceną dar vienai repeticijai su garso operatoriais ir režisieriais. Kol radome savo vietas didžiulėje scenoje, jautėmės lyg skruzdėlytės. Tačiau vėl lyg tyčia atsirado padėrinimas, nes mūsų repeticijos metu pilies rūmus lankantys turistai dažnai prisėdavo, pasiklausydavo ir pagirdavo.

Pats koncertinis pasirodymas vyko vėlai vakare (beveik 22 valandą). Nauju stiliumi suskambėjusios lietuviškos melodijos, pritariant elektriniu vibrofonu (Reni Jusis), gitara, fleitomis (Miguel Moon), perkusiniaus (Michał Piotrowski ir visas mūsų jaunimėlis), smuiku (Arnoldas Vaznelis), pakilo ir nuskrido virš pilies ir vieno svarbiausių LDK miestų – Liublino. O tada... naujai susibūrusios lenkų ir lietuvių grupės nusilenkimas žiūrovams, mūsų padėka profesionalams, nuotraukos atminimui ir, žinoma, „žalioji“ naktis... Rezultatu džiaugiamės, nes po koncerto pusiaunakčiais eidami namo sulaukėme pagyrimų iš atsitiktinių žmonių.

Permaštant viską iš naujo, turiu kuo džiaugtis: pirmiausia gautu kvietimu, vėliau p. Aldonos Vaicekauskienės ryžtingumu, priimančiam sprendimą dalyvauti, siuvėjos Maženos atsakingumu dėl mūsų įvaizdžio, studentų Laimutės, Neringos ir Lidos sugrįžimu, delegacijos mamų pagalba, Arnoldo organizuotumu išvykos dienomis, visų susiklausymu, organizatorių konkretumu ir, mūsų sakant, „apstovėjimu“, nes buvo pasirūpinta leidimais į koncertus, užkandžiais ir gėrimais ne tik repeticijų studijoje, bet ir už scenos mums skirtoje persirengimo palapinėje. Visko papasakoti čia neįmanoma – tiesiog džiaugiamės, kad turėjome galimybę kurti kartu su profesionaliais muzikantais, kurie atsakinėjo į visus mus dominančius klausimus, leido ne tik liesti savo instrumentus, bet ir pagroti. Džiaugiamės visomis naujomis patirtimis, o įspūdžių parsivežėme tikrai daug. Ačiū visiems, kas mumis pasitikėjo ir suteikė galimybę dalyvauti tokio lygio renginyje“.

Aldonos Vaicekauskienės nuotr.

Grįžęs namo jaunimas įrašė Liublino atliktą repertuarą

Chorų šventė Žagariuose

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

*Marija, Marija, skaisčiausia lelija,
Tu švieti aukštai ant Dangaus!
Palengvink vergiją, pagelbėk žmoniją,
Išgelbėk nuo priešų baisaus!*

Mes, klystantys žmonės, maldaujam malonės;

Marija, maldų neatmesk!

Tarp verkiančių marių, šių žemiškų karių

Parkrintančius stiprink ir vesk!

„Gegužinių kilmė labai sena, jau nuo V a. randama, kad gegužės mėnuo skirtas Mergelės Marijos garbei. Nes Marijos garbei ir šlovei buvo paaukota visa, ką gražiausio gamta ir žmogus sukūrė. Todėl ir tas metų laikas, kai gamta atbunda ir pasipuošia gražiausiais žiedais, negalėjo likti nepaskirtas.“ (J. V.) Pirmasis gegužę paskirti Marijai sumanė Ispanijos karalius Alfonsas X (XIII a.). Italijoje šio pamaldumo pradininkai buvo šventieji Pilypas Neris ir kardinolas Karolis Boromėjus (XVI a.). Matydami, kaip pavasariui veikiant sukyla žmonių jausmai, sumanė juos pajungti aukštesniems tikslams. Eidami nuo savo oratorijos iki Didžiosios Marijos bazilikos Romoje linksmai giedodavo Marijos litaniją, prijungdami giesmių. Vėliau jų pavyzdžiu pasekė keli vienuolynai. Jau tada buvo nustatyta tvarka: gėlėmis puošiamas Marijos altorėlis ir meldžiamasi.

Seinų krašte gegužinės pamaldos įvestos 1853 m., kai Seinų vyskupiją administravo prelatas Butkevičius. Jis nuvyko į Romą, ten pamatė, kaip yra laikomos gegužinės pamaldos, ir grįžęs pradėjo laikyti Seinų katedroje (dabar bazilika). Jis bičiuliavosi su vysk. Motiejumi Valančiumi. Per jį gegužinės pateko į Žemaitiją, po to paplito po

Seinų vaidintojai su LR konsulato Seinuose vadovu, ambasadoriumi R. Motuzu ir jo žmona

Algirdo Vektoriaus nuotrauka

visą Lietuvą. Šiomet Bažnytinių chorų šventė nevyko kaip paprastai gegužę, bet buvo nukelta į rugsėjį. Pirmasis rugsėjo sekmadienis – tai Švč. Mergelės Marijos gimimo diena. Tuomet Seinuose vyksta atlidai, kartu ir dėkoma už užaugintą derlių.

Tad rugsėjo 12 d., saulėtą ir gražų šeštadienį, visi, kam įdomu, ir chorai rinkosi Žagarių bažnytėlėje. Čia 11 val. kun. Jaroslavas Kalinovskij atnašavo šv. Mišias, o Punsko parapijos vikaras kun. Povilas Slaminis pasakė prasmingą pamokslą. Po pamaldų vyko 7-oji bažnytinių chorų šventė „Giesmių pynė Marijai“. Prie altoriaus pasirodė 8 chorai iš Punsko, Suvalkų, Seinų krašto. Renginį suorganizavo Lietuvių šv. Kazimiero draugija. Jos pirmininkas Algirdas Vektorius pasveikino svečius – LR konsulato Seinuose vadovą, ambasadorių Remigijų Motuzą su žmona, įteikė padėkas kunigui Jaroslavui ir kunigui Povilui, pasveikino taip pat chorus ir pakvietė arčiau altoriaus.

Žagariuose žmonės labai stengėsi, gražino savos, artimos, mielos bažnytėlės aplinką ir vidų. Pripynė vainikų, prinešė darželio gėlių. O rūtos aplink bažnytėlę kaip vainikas. „Marijos ašarų lašeliai“. Pagrindiniame altoriuje kabantis Mergelės Marijos paveikslas. Žmonės gausiai būrėsi ir noriai dalyvavo choruose, kad savu balsu pagarbintų Mariją, prie kurios kojų suklupe ne sykį išsakome savo nuoskaudas ir padėkas.

Suvalkų lietuvių bažnytinis choras „Ančia“ pagiedojo dvi giesmes: „Marija, skaisčiausia lelija“ ir „Dėkoju, Dieve, Tau“. Suvalkuose bažnytinis giedojimas lietuvių kalba tai jau 100 metų tradicija. Jis vėl atgaivintas 1992 m., kai pradėta atnašauti šiame mieste lietuviškas šv. Mišias. Giesmininkams kurį laiką vadovavo Vitalius Tumelis, vėliau vargonininkas Antanas Šliaužys iš Augustavo, po to kelerius metus mokė giedoti ansamblio vadovas Gediminas Kraužlys iš Punsko. Dabar jau ketverius metus

chorui vadovauja iš Punsco atvykstantis muzikantas Vytautas Batvinskas. Bažnyčioje šv. Mišių metu choras gieda a cappella.

Seinų „Lietuvių namų“ choras „Galadusys“ (vadovė Laima Jakulevičienė) atliko giesmes „Marija, Motina brangi“ ir „Sveika, o Marija“. Kolektyvas per neilgą savo gyvavimo laiką parengė nemažai koncertinių kūrinių, dalyvavo renginiuose ne tik Lenkijoje, bet ir Lietuvoje.

Gedimino Kraučlio vadovaujamas Punsco pensininkų (senjorų) klubo kolektyvas „Tėviškės aidai“ sugiedojo „Gėlė nežemiška“ ir „Tu esi altoriaus“. Ansamblis įkurtas 2001 m., pasirodo Punsco krašto šventėse, Seinuose, Suvalkuose ir Lietuvoje.

Ketvirtą kartą su šventomis giesmėmis dalyvavo LLEKD etnografinis ansamblis „Gimtinė“ iš Punsco. Jau 31 metus šis kolektyvas dainuoja liaudies dainas, ruošia renginius, puoselėjančius senuosius tautinius papročius, tačiau pastaruoju metu noriai talkina taip pat bažnytinėse pamaldose – atgaivino „Valandų“ giedojimą advento metu Punsco bažnyčioje. „Gimtinė“ pagiedojo du kūrinius: „Tu esi altoriaus mažame namely“ ir „Visus žemės žiedus“.

Punsco bažnytinis choras neprilygstamas mūsų krašte pagal giedojimo tradicijas ir meninį lygį. Jis atliko

Suvalkų „Ančia“

Algirdo Vektoriaus nuotr.

giesmes: „O Jėzau galingas“, „O Marija nekaltoji“ ir „Gegužio Marija“. Šio choro dalyvių – jaunų giesmininkų kvartetas šventei paruošė giesmes: „Rausva lempelė“, „Graži, Marija, Tu esi“ ir „Visų pamiltoji“. Punsco bažnytinio choro ir kvarteto vadovas – Punsco vargonininkas Eugenijus Parakevičius.

Pabaigoje visų chorų dalyviai prie altoriaus kartu sugiedojo „Mažą Jėzų ant rankų nešiojai“ bei didingai nuskambėjo Lietuvos himnas. LR konsulato Seinuose vadovas, ambasadorius Remigijus Motuzas padėkojo už gražią šventę chorams bei organizatoriui Algirdui Vektoriumi, pagyrė, kad priminėme dalelę istorijos apie lietuviškų mišių Seinų bažnyčioje atgavimą, paminėjome ano meto žmones, pasidžiaugė, kad šį renginį rėmė

ir Lietuva. A. Vektorius padėkojo chorams ir vadovams, įteikdamas gėlių, padėkas ir suvenyrus. Visi buvo pakviesti pabendrauti agapėje šalia bažnytelės, kur vaišintasi ir nuskambėjo ne viena daina.

Bažnytinių chorų šventę rėmė Lietuvos užsienio reikalų ministerija bei Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija.

Lai buriasi chorai ilgai ilgai ir garbina Mariją. Gražu, kad galime pabūti kartu, pagiedoti, vėliau padainuoti ir pasikalbėti.

***

Mes, Seinų vaidintojų grupė, per savo veiklos 20-metį pasivadinsi „Kultuve“ (vadovė Eugenija Pakutkienė), po spektaklio vis padainuojame scenoje. Labai norėjome dalyvauti šioje gražioje šventėje Žagariuose ir kitaip nei chorai pagerbti Seinų Mergelę Mariją bei prisiminti, kaip ją meldė, josios užtarimo prašė mūsų krašto lietuviai. Sulaukėm pritarimo. Gavome tokią galimybę ir džiaugiamės dalyvavę. Minute tylos pagerbėme mūsų krašto lietuvius, kovojusius dėl pamaldų gimtąja kalba atgavimo Seinų bažnyčioje. Pagiedojome keletą posmelių kiekvieną sekmadienį anuomet kovotojų giedotos giesmės „Marija, skaisčiausia lelija“. Tai šios populiaros giesmės senovinė versija. Paminėjome taip pat, kad per 10 metų žiemą vasarą jie kantriai ėjo,

Punsco „Tėviškės aidai“

Algirdo Vektoriaus nuotr.

Punsko bažnytinis kvartetas

Algirdo Vektoriaus nuotr.

klaupdavo prie stebuklingosios Seinų Marijos statulėlės, prašydami užtarimo meldėsi, kalbėjo rožinį bei šia giesme išsakė savo rūpestį ir skausmą.

Lietuviams pamaldos Seinuose gimtąja kalba pasibaigė su klebono kun. Vincento Astasevičiaus mirtimi 1946 m. Šis lietuvis kunigas, kilęs iš Kalvarijos, Seinuose klebonavo 1925–1946 m.

Po ilgokos pertraukos nelengva buvo atgauti teisę melstis lietuviškai Seinų bažnyčioje, bet dėl atkaklios veiklos, maldų ir giedojimų po lenkiškos Sumos, taip pat rašant raštus vyskupijai ir siekiant užtarimo užsienyje, visgi pavyko (nors tai truko ilgai, net 10 metų). Tad vertinkime šį žygį ir būkim vieningi, gerbkime vieni kitus.

Marijos saugomoje Seinų bažnyčioje lietuvių bendruomenė gavo leidimą turėti lietuviškas pamaldas 1983 10 16. Leidimas suteiktas per vyskupą J. Paetzą popiežiaus Jono Pauliaus II (kuris būdamas kardinalas prieš 45 metus, 1975 m. rugsėjo 7 d., karūnavo Seinų Mergelę Mariją) dekretu. Jonas Paulius II popiežiumi Vatikane buvo nuo 1978 m. spalio 16 d. iki 2005 m. balandžio 2 d.

Eugenijus Latvys pasakoja: „Šamet suvėję 45 metai, kap Sainų Panelė karūnuota, šventė tad buvo kiemelin tarp bažnyčios ir klebonijos. Mūs, lietuvių, tepgi susirinko tad nemažai. Tokias Mosteli vadzytas žmogelis

mumiem padėj pasigamyc plakatų su lotynišku užrašu, tai aš laikiau su Kuliešum tų plakatų. Kap katriej lenkai sakė – o ir lietuviai sveikina per karūnavimų vyskupus, o kici sakė – jie žino, ko nori ir ieško, nori ir lietuviškai melscis... Tas Sainų Marijos karūnavimas buvo labai iškilmingas, su miniu žmonių, galybė ir kunigų dalyvavo. Šitas Mostelė mus palaikė ir padėj, jis ir daug lapukų padarė su prašymu ir išdalino tad kunigam inėjis po iškilmių klebonijon.

Pradzoj gavom Mišas evangelikų bažnyčukėj, o mes norėjom mūs protėvių, tėvų stacytoj Sainų bažnyčoj. Visap trukdė, kap po lenkiškos Sumos suveidavom ir giedojom tų ilgų sanovinį Marijos giesmį. Užvesdzinėj tai Jonušonis iš Ramoniškių, tai vė kitų nedėlių Algirdas Macionis iš Sainų, tai Jurgis Skripka iš Dusnyčos. Tai, būdavo, kap cik lenkiška Suma beigias ir jau lietuviai užgieda, tai stumdė lenkai, o klebonas St. Ragauskas palaisdzinėj per radijų ciepių kokį tai arba burzgių. Žmonės ėj iš aplinkinių kaimų, nepaisė. Aš tepgi su žmonu iš Rimkažarų 10 kilometrų, paskui, kap susižanijom – iš Klevų tepgi panašai.

Tai verta buvo. Visadu myliu aic bažnyčon an pamaldų. Ar bėda, ar dzaugsmas – visadu vertėt užaic in Dzievo namus, bažnyčų...“

Šie metai kitokie nei ankstesni. Įsimintini tuo, kad Lietuvai švenčiant savo laisvės 30-metį, aštuntą klasę baigėme nuotoliniu būdu. Po vasaros atostogų vėl susitikome mokykloje ir mokomės įprastai. Dabar esame Punsko Kovo 11-osios I A ir I B klasių mokiniai. Mūsų auklėtojos – Birutė Vaičiulienė ir Alicija Krakauskienė.

Norėdami geriau susipažinti su tais, kurie šiemet atėjo į licėjų iš Vidugirių ir Seinų „Žiburio“ mokyklų, rugsėjo 11 d. su savo auklėtojomis ir mokytoja Darija Vyšniauskiene susiorganizavome integracinę kelionę dviračiais prie Eglinės piliakalnio. Važiuodami grožėjomės gamta, puikiais rudėjančių laukų vaizdais. Oras pasitaikė nuostabus, švietė skauti saulutė, todėl įveikti 8 km kelio buvę visai paprasta. Vis dėlto atokvėpio minutėlių buvo – tai vieni kitų palaukdavome, tai pasidžiaugdavome ant kalvelių čia seniai įsikūrusiais lietuviškais kaimais. Sužinojome, kur seniau buvusi Vaičiuliškių lietuviška mokykla. Deja, jos likučių dabartinėje Algio Savicko sodyboje nebelikę.

Po valandėlės pasiekėme Audriaus Jankausko kaimo turizmo ūkį „Jotvingis“, kur dabar yra minėtas piliakalnis. Mus maloniai pasitiko šios vietos savininkai. Nuėjome aplankyti piliakalnį. Grožėjomės vaizdais, kurie atsiveria pro kalną apaugusius medžius, matėme buvusios didžiulės pilies pamatų liekanas. Po to susikūrėme laužą, kepėme dešreles, dainavome, žaidėme. Laikas labai greitai bėgo, bet suspėjome pailsėti, daug ką pamatyti ir sužinoti. Sodybos savininkai mums papasakojo apie piliakalnį, ten surastus daiktus, kai kurias toje sodyboje užsilikusias senienas. Buvo įdomu į rankas paimti seną puodo šukę, spragilą ar kitą daiktą. O pavartę rašytinius šaltinius („Seinijos gyvenvietės ir gyventojai“, sud. J. S. Paransevičius) sužinojome daugiau apie šią įdomią vietą, kuri

Kelionė prie jotvingių piliakalnio

DARIJA ADAMČIKAITĖ

mano kartai beveik nepažįstama.

Eglinė – kaimas prie pat Lietuvos ir Lenkijos sienos, Kalvarijos–Budzisko sienos perėjos, garsėjantis nuostabiu XI–XIII a. jotvingių piliakalniu. Tai 6 arų plokščiakalnio paviršiuje supiltas žemės ir akmenų 8 m aukščio ir 4 m skersmens kalnas. Piliakalnio papėdėje rasta senos gyvenvietės pėdsakų. Jotvingiai kovodavo su slavų gentimis. Eglinės piliakalnis ir kitos buvusios jotvingių gyvenvietės ištuštėjo, apaugo miškais. Pačio piliakalnio ir jo papėdės nieks ilgą laiką netyrinėjęs. Tai padaryta tik 1984–1986 metais. Varšuvos archeologijos muziejaus Baltų sektoriaus darbuotojai, vadovaujami muziejaus direktoriaus dr. Jano Jaskanio (Jan Jaskanis) bei archeologų Anos Bitner-Vrublevskos (Anna Bitner-Wróblewska) ir Gražinos Ivanovskos (Grażyna Iwanowska), dirbo čia kelias vasaras. Surinkta labai įvairios medžiagos apie mūsų

Iš Punsko licejaus archyvo

pirmtakų buitį, kovas: keramikos, dirbinių iš kaulo ir ragų, žemės apdirbimo įrankių, geležies ir plieno

ginklų. Turtingi papuošalų radiniai gali reikšti, kad pilies kieme veikė juvelyrinė dirbtuvė. Nustatyta, kad šie daiktai yra iš XI–XIII a. Dalis jų eksponuojama Suvalkų muziejuje ir Varšuvos istorijos muziejuje. Piliakalnis buvo supiltas tam, kad būtų galima gintis nuo Kryžiuočių ordino puolimų. Ši vieta buvo labai patogi, nes iš vakarų pusės buvę raistai ir upė Vaipienė, o iš rytų pusės saugojo ledyno metu išrausta apie 100 metrų ilgio vaga, kuri jungėsi su Vaipiene. Teigiama, kad ji galėjusi tarnauti kaip kelias privažiuoti prie piliakalnio.

Išvykome namo iš sodybos į vieškelį vedančiu paprastu keliuku. Į Punską sugrįžome pavargę, bet labai laimingi. Už prasmingą išvyką nuoširdžiai dėkojame mus globojusioms mokytojoms ir Eglinės piliakalnio savininkui Audriui Jankauskui su šeima, taip šiltai ir mielai mus priėmusiems.

Iš Punsko licejaus archyvo

Suvalkų sutartis – žvilgsnis po šimtmečio

BRONIUS MAKASKAS

Šiomet sukanka 100 metų, kai buvo pasirašyta Suvalkų sutartis tarp Lietuvos ir Lenkijos, sulaukusi ir tebesulaukianti prieštarų atgarsių ir vertinimų. Lenkija, išnaudodama savo geopolitinį, demografinį ir karinį pranašumą, klaidindama Santarvės nares, kad Lenkijos šiaurės ir pietryčių kaimynai nesubrendę valstybiniam gyvenimui, ir naudodamasi jų parama, stengėsi atkurti galingą valstybę. Tam ji naudojo ir Abiejų Tautų Respublikos bendros praeities šūkius. Pabrėžtina, kad taip besiblaškydama tarp vizijų ir galimybių, ignoravo pakitimus, kurie įvyko po Respublikos (Żečpospolitos) užgrobties, ypač jos partnerės LDK teritorijoje, tarp kitko, lietuvių tautos savimonės transformaciją. Seinai, Suvalkai ir Vilnius yra apgailėtini tų miražų ir viražų simboliai. Čia trumpai aptarsime aplinkybes, atvedusias iki šios kontroversiškos (lietuviai dažniau ją vadina klastingąja) sutarties, ir pabandysime atsakyti į klausimą, ką iš tikrųjų ji reiškė lietuvių ir lenkų santykių raidai.

Atkurtos Lietuvos valstybės pamatas buvo lietuvių tautos valią išreiškęs vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Aktas. Jame nurodoma, kad „Lietuvos Taryba, kaip vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamos pripažintąja tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugsėjo mėn. 18–23 d. 1917 metais, skelbia atstautanti nepriklausomą demokratiniiais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę

atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis“. Būsimos valstybės sienų klausimas buvo svarstomas dar anksčiau, kai Didysis Vilniaus seimas (1905 m.) priimtoje rezoliucijoje jau brėžė jos kontūrus: „<...> Lietuva turi būti sudėta iš dabartinės etnografinės Lietuvos, kaip branduolio, ir tų pakraščių, kurie dėl ekonominių, kultūrinių, tautinių arba kitų priežasčių traukia prie to branduolio ir kurio gyventojai prie to priklausyti norės.“ Nurodytiems tikslams pasiekti reikėjo „išgauti“ kaimynų sutikimą. Šis lietuvių tautos elito subrandinto reiškinio įgyvendinimo procesas buvo rizikingas ir pavojingas, todėl reikalaujantis didelių politinių, diplomatinių, ekonominių ir karinių pastangų. Už nepriklausomybę sumokėjome didžiulę kainą – dėl buvusios ilgaamžės sąjungininkės Lenkijos nedraugiškų veiksmų praradome trečdalį etninės teritorijos su sostine Vilniumi ir Seinais.

Paskelbus nepriklausomybę Lietuvos valstybė atsidūrė tarp trijų stiprių geopolitinių centrų – Maskvos, Varšuvos ir Berlyno bei Santarvės, pretenduojančios braižyti geopolitinį Europos žemėlapi. Lietuvos teritorija buvo okupuota Vokietijos ir situacijai frontuose besikeičiant tapo Sovietų Rusijos ir Lenkijos politinių bei karinių interesų lauku. Vokietija, didžioji karo pralaimėtoja, tų pačių 1918 m. kovo mėnesį, tiesa, su išlygomis, pripažino Lietuvos valstybingumą, tikėdamasi, kad ji atsidurs jos tiesioginės įtakos lauke.

Sovietinė Rusija save laikė Rusijos imperijos paveldėtoja, o gaivinti imperiją labai tiko komunistinės revoliucijos pradinės plėtros idėjai. Lietuvos valstybei aneksuoti buvo pasirinktas „penktosios kolonos“ variantas. Sovietinės Rusijos kariuomenės lydimas kolaborantas – Vincas Mickevičius-Kapsukas, kurio marionetinė „vyriausybė“ 1918 m. pabaigoje – 1919 m. realizavo ir siekė įtvirtinti bolševikinę okupaciją užgroboje nepriklausomos Lietuvos teritorijoje. Nuo Sovietų Rusijos aneksinių užmačių Lietuvai teko gintis ginklu ir naudojant sudėtingus diplomatinis svertus. Lenkija, tikėdamasi Santarvės valstybių paramos, siekė atkurti 1772 m. sienas inkorporuodama Lietuvą (Romano Dmowski koncepcija) ar vadinauoju federaciniu būdu sujungti ją su Lenkija (Belvederio grupės, siejamos su Juzefu Pilsudskiu). Pirmajai koncepcijai pritrūko jėgų ir aiškaus didžiųjų Lenkijos sąjungininkų pritarimo. Prancūzija iš esmės palaikė Lenkijos siekius. Didžioji Britanija Taikos konferencijoje Paryžiuje vadovavosi savo *Foreign Office* (Užsienio reikalų ministerijos atitikmuo) 1918 m. gruodžio 10 d. memorandumo koncepcija, kur tuomet dar palaikė „pajėgios ir glaudžios Lenkijos, apimančios neabejotinai lenkiškas teritorijas...“ idėją, betgi teigė, kad pačios Lenkijos naudai „<...> reikia priešintis perdėtiems lenkų reikalavimams...“. Kad Vilnius su kraštu yra etnografinės Lietuvos plote, neabejojo Didžiosios Britanijos

mokslininkai – ekspertai Taikos konferencijai. Jų nuomone, Lenkijos veržimasis į Lietuvą ir Gudiją „<...> būtų nuolatinė grėsmė Lenkijos ir Europos taikai iš viso, netgi jei etniškai lietuviškų sričių gyventojai ir iš tikrųjų nusistatytų sutikti federuotis su Lenkija, kaip kad lenkai tvirtina...“. Šiuos teiginius visiškai patvirtino tolesnė šio regiono raida. Federacijos koncepciją sužlugdė Pilsudskio metodas, anot jo, su „pistoletu kišenėje“, pasireiškęs specialiųjų struktūrų ir *manu militari* priemonėmis, pateikiant išankstinę sąlygą, kad Lietuvos sostinė būtų pavaldi Lenkijai (o Lietuvai tik tuomet, jei ši atnaujins uniją su Lenkija).

Jaunos Lietuvos valstybės vyriausybė, palaikoma tautos ir jai lojalios visuomenės, nesirengė kapituliuoti prieš aneksijai besirengiančias kaimynines valstybes, nors Lietuva karine prasme negalėjo nei su viena iš jų lygintis. Nuo Lenkijos, kaip ir Sovietų Rusijos, aneksinių užmačių Lietuvai teko gintis diplomatinėmis ir karinėmis priemonėmis.

Tiek Santarvės, tiek atkuriančios ar kuriančios nepriklausomybę Vidurio ir Rytų Europos valstybės neigiamai vertino bolševizmo plitimą Vakarų kryptimi. Vakarų (ypač Prancūzijos) padedama Lenkija turėjo daugiausia galimybių bolševizmui sulaikyti. Todėl lenkų skleidžiamos kalbos apie kovą su bolševizmu ir jų federaciniai planai su buvusios Lietuvos ir bendros Respublikos (ATR) tautomis Vakarams atrodė patrauklesni negu negausios tautos planai atkurti savarankišką, bet lengvai pažeidžiamą valstybę, kuriai įtakos galėjo daryti nedraugiškos Vokietija ir bolševikinė Rusija. Tačiau V. Vilsono Tautų apsisprendimo teisės deklaracija (vadinamoji 14 punktų deklaracija) silpnesnius moraliai stiprino, o galingesnius savotiškai varžė.

Santykių su Lietuva sprendimą Lenkijoje faktiškai monopolizavo J. Pilsudskis su vadinamąja Belvederio

aplinka. Turime pakankamai įrodymų, kad Pilsudskis gerai išmanė, jog federalizavimas pagal klasikinį modelį be „specialiųjų priemonių“ neįmanomas, jeigu nesutinka šalys partnerės. Taigi Belvederio „federalistai“ ciniškai naudojo „Vilsono doktrinėlę“ kaip politinę priedangą karinei jėgai naudoti. Jie siekė papirkinėti Lietuvos politikus, leido žvalgybos ir sukarintų organizacijų – Lenkų karinės organizacijos (POW) bei Pakraščių sargybos draugijos (Towarzystwo Straży Kresowej) – nariams organizuoti „sukilimus“ ir perversmus.

1919 metais Lenkija vis intensyviau brovėsi į Lietuvos suverenia paskelbtą teritoriją. Dėl Vilniaus užėmimo neva vaduojant nuo bolševikų, Seinų užgrobimo, POW perversmo suorganizavimo Kaune siekiant įkurti prolenkišką vyriausybę Lietuvoje, atrodė, Lietuva atsidūrė beviltiškoje padėtyje ir dvišaliuose santykiuose atsirado dar daugiau priešiško. Ne mažiau lietuvius skaudino Santarvės Aukščiausiosios Tarybos antroji demarkacijos linija 1919 m. liepos 26 d. (maršalo Focho nubrėžta liepos 18 d.), kuri suteikė Lenkijos kariuomenei rezervą veikti Gardino–Daugpilio ruože ir, svarbiausia, perdavė Lenkijai (pabrėžiant, kad tai laikina) Suvalkijos pietinę dalį iki Vištyčio bei Galadusio (Gaładuś) ežerų ir Maros (Marycha) upės linijos. Su šia linija, kaip pastebi Česlovas Laurinavičius, be aiškesnių karinių motyvų buvo perduotos Lenkijos kontrolėn etnografiškai lietuviškos teritorijos su svarbiu kultūriniu bei politiniu centru – Seinais. Yra pagrindo manyti, kad su paties Lenkijos viršininko J. Pilsudskio palaiminimu buvo atplėštas (imituojant vietos lenkų „sukilimą“) beveik vientisai lietuviškas Seinų ir Punsko kraštas. Jo lietuviškasis paveldas buvo tuoj pat mechaniškai naikinamas. Taigi akivaizdu, kad Pilsudskio skelbiamas federalizmas buvo būdas Lenkijos galioms ir lenkiškumui plėsti. Tai prieštaravo ne tik

lietuvių, bet ir kitų atbundančių buvusios ATR tautų interesams. Ir dėl to šio pobūdžio sąjunga buvo atmetama kaip nesuderinama su tautinės Lietuvos interesais.

1920 m. pavasarį Belvederio grupuotė suaktyvino karinius veiksmus Rytuose, siedama juos su globaliniais vadinamosios Rytų krypties politikos tikslais (dar viltasi, kad bus atkurtos 1772 m. ATR sienos). Kartu ji siekė glaudesnių ryšių su Vakarais (ypač Prancūzija), žadėjo pristabdyti Sovietų Rusijos imperinį veržimąsi į Vakarus. Prancūzija vylėsi, kad Lenkija atkurs pusiausvyrą tarp Vokietijos ir revoliucinės Rusijos, ir rėmė Lenkijos plėtimąsi už jos etnografinių ribų. Tuo tarpu Didžioji Britanija, kaip Prancūzijos partnerė ir konkurentė, kritiškiau vertino Lenkijos aneksinius siekius Lietuvos atžvilgiu ir plėtrą į Rytus, turėdama savų interesų buvusios Rusijos imperijos atžvilgiu. Tačiau joms abiem nebuvo pageidautinas Lietuvos ir Lenkijos karinis konfliktas, kai jų kaimynystėje tvyrojo galingos bolševikų invazijos grėsmė.

Lenkų laimėjimai pietryčių fronte paskatino Sovietų Rusiją derėtis su Lietuva. Jų apogėjus buvęs tada, kai situacija buvo jau pasikeitusi, sovietams karine prasme naudinga. 1920 m. liepos 12 d., kai Sovietų Rusijai karine prasme labai sekėsi, ji pasirašė taikos sutartį su Lietuva, vienareikšmiai pripažindama Vilnių Lietuvos sostine, laikinai sumažindama Lenkijos įtaką Lietuvai, bet dar labiau abi šalis supriešindama (Vilniaus ir Lietuvos sienų, neutralumo klausimas). Šis aljansas suteikė Lietuvai, šalia valstybinio pripažinimo, ir naujų ilgalaikių politinių implikacijų.

Lenkija, spaudžiama Raudonosios armijos (RA), buvo priversta šauktis Vakarų valstybių pagalbos. Aplinkybių verčiama pagaliau liepos 4 d. pripažino Lietuvą *de facto*. Spa konferencijoje (ji vyko 1920 07 05–16

Belgijoje) Lenkijos premjeras Vladislavas Grabskis (Władysław Grabski) santarvininkų spaudžiamas už žadamą paramą prieš bolševikus pasižadėjo perduoti Vilnių Lietuvai iki tol, kol jo priklausomybė bus galutinai nustatyta tarptautinių organų. Pilsudskis manė, kad tai padaryti – pats blogiausias scenarijus Lenkijai. Todėl iš paskutiniųjų neleido atiduoti Vilniaus lietuviams, sudarydamas aplinkybes juos apkaltinti kariniu bendradarbiavimu su Raudonąja armija, kuri pirmoji įžengė į Vilnių (1920 07 14) ir neskubėjo miesto perduoti lietuviams.

Raudonoji armija, patyrusi pralaimėjimą prie Varšuvos, buvo priversta trauktis. Prie Lietuvos sienų vėl priartėjo Lenkijos kariuomenė. Atsiradus šiai naujai situacijai, Lietuva pareiškė lenkų ir sovietų kare besilaisvinti „griežto neutraliteto“ (savos kariuomenės sugrįžimo į pietinę Suvalkiją Lietuva nelaikė neutraliteto pažeidimu, kadangi ji neigė Focho linijos legitimumą).

Taip prasidėjo naujas santykių su Lenkija laikotarpis, kai ypatingą reikšmę įgavo diplomatiniai veiksmai, pridengiantys karinius. Nuo nesėkmingų derybų Kaune ir Kalvarijoje intensyvėjant karinio konflikto grėsmei, teko vėl šauktis Tautų Sąjungos mediaciją (rugsėjo 20 d. rezoliucija). Taip atsirado prielaida deryboms Suvalkuose. Nuo 1920 m. rugpjūčio pabaigos iki apytiksliai 1920 m. spalio pradžios Lietuva siekė kontroliuoti savo teritoriją ir tariamai išlaikyti neutralumą, o Lenkijos, Sovietų Rusijos ir Vakarų šalių pozicijos Lietuvos atžvilgiu pasižymėjo egoistiniais prieštaravimais. Lietuva aktualiausiu uždaviniu laikė apginti Vilnių, Gardiną ir Seinus. Šis planas buvo ambicingas, bet su turimomis pajėgomis, ir dar nevykusiai išdėstytomis, neįvykdomas.

Tarp endekų būta noro stumiant bolševikus pasinaudoti proga ir okupuoti visą Lietuvą. J. Pilsudskis,

laukdamas derybų su Sovietų Rusija Rygoje rezultatų, dėl to, kad Santarvė (ypač Anglija) spaudė taikiai spręsti santykių su Lietuva klausimą ir, ko gero, nenorėdamas perduoti Lietuvos reikalų politiniams oponentams, gen. Tadeušo Rozvadovskio (Tadeusz Rozwadowski – Varšuvos mūšio strategas ir pergalės prieš bolševikus su gen. M. Veygandu bendraautoris) planui nepritarė. Karas su Sovietų Rusija dar nebuvo užbaigtas, o Suvalkų derybos suteikė vyriausiajam lenkų kariuomenės vadui laiko išsiaiškinti Lenkijos ir Sovietų Rusijos derybų Rygoje rezultatus ir pasiruošti pulti Vilnių. Rygos derybų rezultatai išryškėjo jau vykstant Lietuvos ir Lenkijos deryboms Suvalkuose. Lenkijai Rygoje (1920 m. spalio 4–5 d.) pavyko preliminariai sutarti dėl teritorijos, atskiriančios Lietuvą nuo Rusijos. Lenkija, beatodairiškai kaltindama Lietuvą už politinius kontaktus su Sovietų Rusija, neutralumo pažeidinėjimą, pati jais pasinaudojo. Ši suderinta su Sovietų Rusija aplinkybė nulėmė tolesnius J. Pilsudskio veiksmus Lietuvos atžvilgiu ir ilgalaiškį šio regiono nestabilumą.

Lenkams stumiant Raudonąją armiją į rytus, 1920 m. rugpjūčio 28 d. susidarė lietuvių ir lenkų frontas Štabino–Augustavo–Grabovo linijoje. Tą dieną lenkai užėmė Augustavą. Prieš dvi dienas vykusios derybos Kaune dėl leidimo lenkų kariuomenei judėti lietuvių užimta teritorija buvo nevaisingos. Lietuviai siūlė pirma tartis dėl sienų. Lietuva, argumentuodama, kad gina savo teritoriją, ir kartu leisdama lenkams žygiuoti Nemuno operacijai per jos teritoriją, pažeistų ir neutralumą Sovietų Rusijai. Lenkams atakuojant lietuvių postus prasidėjo mūšiai. Iki rugsėjo 10 d. lenkai užėmė pietinę Sūduvą. Rugsėjo 13 d. lietuviai prieš derybas Kalvarijoje vėl atsiėmė Seinus ir Gibus, priartėjo prie Augustavo kanalo. Derybos Kalvarijoje (rugsėjo 16–18 d.) nebuvo vaisingos.

Rugsėjo antrojoje pusėje J. Pilsudskis sukonkretino planus atkirsti Lietuvą nuo Raudonosios armijos okupuotos teritorijos ir koncepciją „išspręsti“ Vilniaus (ir Lietuvos?!) klausimą.

1920 m. rugsėjo 20 d. Tautų Sąjunga, atsiliepdama į Lietuvos ir Lenkijos notas, paskelbė rezoliuciją, raginančią Lietuvos ir Lenkijos vyriausybes nutraukti karo veiksmus. Padėčiai kontroliuoti sudaryta Tautų Sąjungos Kontrolės komisija. Lenkai rezoliuciją vykdyti sutiko, bet su išlygomis, ir rugsėjo 22 d. Valstybės gynimo tarybos posėdyje J. Pilsudskis pristatė „Nemuno“ operacijos planą, pagal kurį tą pačią dieną lenkų pajėgos pralaužė lietuvių postus Seinų apylinkėse ir pasuko Druskininkų kryptimi. Karinis puolimas buvo palydėtas kaltinančiomis Lietuvą notomis Tautų Sąjungai ir Lietuvos vyriausybei. Ši griežtai užprotestavo Tautų Sąjungai, kartu pareikalaudama atsiųsti Kontrolės komisiją. Juk rugsėjo 24 d. telegramoje Lenkijos vyriausybei šiuos veiksmus Lietuvos vyriausybė įvardijo kaip agresiją prieš lietuvių tautą. Ministro E. Sapiehos rugsėjo 26 d. atsakyme pažėrus kaltinimų Lietuvai, buvo pasiūlytos derybos Suvalkuose. Suveikė tai, kad Tautų Sąjunga pradėjo labiau stabdyti aktyvėjančius Lenkijos karinius veiksmus, kurie grėsė Lietuvai.

Derybos Suvalkuose 1920 m. rugsėjo 30 d. – spalio 8 d. vyko Sovietų Rusijos bei Lenkijos derybų Rygoje šešėlyje. Suvalkų derybos Lenkijai nebuvo parankios, ypač kad karinių veiksmų zonoje atsirado Tautų Sąjungos Karinės kontrolės komisija. Tad E. K. Sapiehai (Eustachy Kajetan Sapieha – tuometinis Lenkijos užsienio reikalų ministras) teko raminti Tautų Sąjungą, parodyti Lenkijos indėlį kovoje su bolševikais bei apsimestinį taikingumą ir bandyti toliau diskredituoti Lietuvą kaip nesavarankišką, svetimų veiksmų kursotomą nesantaikai su Lenkija.

(Bus daugiau)

Spalio 11 d.
51-ąjį bendro
gyvenimo
jubiliejų šventė
**Zofija ir Juozas
Petruškevičiai**
iš Jonaraisčio.

Džiaugiamės gražia Judviejų švente,
neišsenkančia meile ir pagarba vienas kitam.

Brangūs tėveliai,

*Laikykites kaip medžiai vienas kito
Visom šakom ir širdimi.
Tegul po kojom žvaigždės krinta
Ir dega širdys ugnimi.*

Vaikai ir anūkai

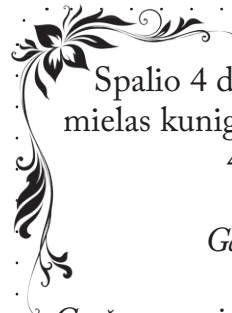
GERBIAMI PRENUMERATORIAI!

*Nebūkite abejingi –
prenumeruokite „Aušrą“, „Suvalkietį“ ir „Aušrelę“!*

Galima atvykti į redakciją Punske arba Lenkijos lietuvių draugijos būstinę Seinuose ar užsiprenumeruoti pavedimu į banko sąskaitą (numeris pateikiamas paskutiniame žurnalo viršelyje), nurodant, už kurį leidinį mokama.

**LIETUVIŠKŲ LEIDINIŲ 2021 M.
PRENUMERATOS KAINOS**

Šalis	Laikotarpis	Aušra	Aušrelė	Suvalkietis
Lenkija	metai	48	12	8
	pusmetis	24	6	4
	ketvirtis	12	3	2
Užsienio šalys (nepirmenybiniu paštu)	metai	100	30	30
	pusmetis	50	15	15
	ketvirtis	25	7,5	7,5
Užsienio šalys (pirmenybiniu paštu)	metai	140	50	50
	pusmetis	70	25	25
	ketvirtis	35	12,5	12,5

Spalio 4 dieną mums gerai pažįstamas ir
mielas kunigas Marius Talutis šventė savo
40-ąjį gimtadienį.

Gerbiamas kunige Mariau,

*Gražus gyvenimas neatsiranda iš niekur, kasdien jis
kuriamas su malda, nuolankumu, pasiaukojimu ir
meile. Tikime, kad Jūsų gyvenimas yra ir bus gražus
visada, nes Jūs būtent taip ir gyvenate. Te nepritrūksta
Jums jėgų, ištvėrmės, ryžto ir noro skelbti pasauliui
Gerąją Naujieną. Tegul Jūsų kelyje visada būna gera
linkinčių žmonių bei įdomių iššūkių. Tegul Jus lydi
Dievo palaima, džiaugsmas ir dvasios ramybė!*

Punsko parapijos tikintieji

Spalio 13 dieną 80-ąjį jubiliejų
švęs Sigitas Uzdila.

*Neliūdėkit, kad metai nuplasnojo
Tarytum paukščiai į šiltus kraštus.
Jums jubiliejų gražų dovanajo,
O dienos verčia vėl naujus lapus.
Tegul jos būna saulėtos ir šviesios,
Be debesėlių, be piktų audrų.
Te džiaugsmas nuolat ranką Jums ištiesia
Ir eina su Jumis gyvenimo keliu.
Na tai kas, kad metų 80 priskaičiuota?
Buvo jie prasmingi, gražūs, dideli.
Galit Jūs didžiūnotis – ne veltui gyventa,
Eita, nesustota plačiame kely.
Vėl skubės į priekį dienos tarsi upės,
Vėl nejausit laiko, jo sparčios tėkmės.
Ir tegul! Svarbiausia, kad širdis dainuotų!
O tada ir laimė, ir sėkmė lydės.*

Su garbingu jubiliejumi sveikina

*Vaikai, anūkai, proanūke
ir visa plati giminė*

Lietuvos žiniasklaida

2020 09 24–10 09

Žiniasklaida daugiausia dėmesio skyrė spalio 11 dieną vykšiantiems Seimo rinkimams. Vis dėlto politologai ir viešųjų ryšių specialistai pripažįsta, jog šįmet priešrinkiminis gyvenimas šalyje kažkoks „pridusęs“ ir kiek aktyvesnis tapo pastaruoju metu: daugiau reklamos radijuje, televizijoje, viešose erdvėse. Kita vertus, dauguma rinkėjų iš anksto pasirinkę savo favoritus – asmenis ar partijas – ir jiems gražūs šūkiu su gražiais veidais plakate ar televizijos ekrane didesnės įtakos kažin ar turės.

Daugiau dėmesio rinkimams bus galima skirti kitoje žiniasklaidos apžvalgoje, kai bus daugmaž žinomi rezultatai, o šįkart – apie kitus visuomenę ir žurnalistus dominusius įvykius.

„Kas pavojingiausia kiekvienam politikui, o ypač – užimančiam aukščiausią postą? Didžiausias pavojus – ne prarasti politinę galią ar įtaką, o netekti autoriteto.“

Gitanui Nausėdai, daugiau kaip prieš metus įžengus į prezidento kabinetą ir į didžiąją politiką apskritai, grėsmė patirti tokį kryptį pastaruoju metu ėmė augti tiesiog dienomis. Ypač juoda buvo ši savaitė, kai į krūvą supuolė net kelios nelaimės, kartais pavadinamos komunikacinėmis krizėmis, virtusios griūtimi. O ją savo rankomis sukėlė ne kas kitas, o pats prezidentas“, – dienraštyje „Lietuvos rytas“ rašė Vytautas Bruveris. O rašė jis dėl to, kad žiniasklaidos dėmesio centre šįsyk sekėsi atsidurti Prezidentui ir jo aplinkos žmonėms.

Pirmiausia – istorija su Prezidento žmonos Dianos kalba „Lietuvos Davoso“ forume, kurios žodžiai apie Lietuvos švietimą („...> labai dažnai kartojamas stereotipas, kad jeigu mes

padidinsime moterų skaičių kažkurioje srityje, automatiškai tos srities rodikliai pagerės arba bendroji situacija pagerės <...> Švietimo sistemoje dirba 79 proc. moterų, bet jeigu mes pasižiūrėsime į švietimo sistemos rodiklius, mes pamatysime, kad pagrindiniai rodikliai, tie, kurie turėtų augti, nuolat smunka žemyn <...>“) sulaukė nemažai reakcijų ir komentarų socialinių tinklų erdvėje.

„Pasak specialistų, dramatiizuoti pirmosios ponios pasisakymo tikrai nereikėtų, tačiau sureaguoti į jį labai vertėtų, nes jis atskleidžia tam tikras Prezidentūros darbo tendencijas ir sisteminių problemų nematymą“, – rašė portalas lrytas.lt.

„Pirmoji ponija į šią konferenciją buvo kviečiama kaip žmogus, kurio nuomonė viešojoje erdvėje vertinama. Dėl to tikėtumėmės atsakingesnio kalbėjimo tais klausimais, kurie yra susiję su požiūriu į diskriminavimą“, – D. Nausėdienės pasisakymą įvertino Lygių galimybių plėtros centro ekspertė Margarita Jankauskaitė. „Negaliu patikėti, kad tai galėjo pasakyti pirmoji šalies ponija. Negirdėjau jos kalbos, nežinau, ar tikrai buvo pasakyta tokia mintis. Bet jeigu tai tiesa – šie žodžiai nuvertino ir įžeidė visas Lietuvos mokytojas moteris“, – portalui lrytas.lt pripažino Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos Vilniaus miesto susivienijimo pirmininkė Jurgita Kiškienė. „Tai buvo pirmas pasisakymas, pasisakymas jautria tema, ir prezidentienė šoko į iššūkį, kuriam reikia treniruočių. Dėl to ir sulaukėme tokios reakcijos. <...> Didžiausias išvadas reikėtų daryti Prezidentūros patarėjams. Jų darbas yra žmogaus, kuriam jie dirba, neišstatyti į jam nepalankią šviesą“, – portalui kalbėjo

politinės komunikacijos ekspertas Mindaugas Lapinskas.

Į šias žiniasklaidoje reiškiamas mintis emociškai sureagavo Prezidentas. Jis savo pasipiktinimą išreiškė socialiniuose tinkluose: „Jei būtų užkliudyta tik Diana Nausėdienė ar aš pats, nereaguočiau. Ne pirmas ir ne paskutinis kartas. Tačiau kalbama apie kur kas platesnius dalykus, todėl nutylėti neturiu teisės.“

<...> Turbūt ir šeštoko ar net trečiojo teksto suvokimo įgūdžių pakaktų suvokti pasakytą mintį, tačiau naratyvų medžiotojai išvertė ją į antiteiginį apie nepagarbą moters darbui, – feisbuke rašė G. Nausėda. – Tuomet jau ištraukė lygių galimybių gynėjai, atradę čia net seksizmo apraiškų. Čia tai bent! Netruko atsiliiepti ir darbo kolektyvai, išreiškę savo solidarumą ir pasipiktinimą.

<...> Diskusijos tema buvo sumaniniai „išplauta“, pakišant sumanipuliuotą lygių teisių problemą.“

Į G. Nausėdos mintis reagavo ir visuomenė, ir žiniasklaida. Delikati situacija aptarta „Žinių radijuje“. Ten filosofė Nida Vasiliauskaitė gynė D. Nausėdienę: „Šiuo atveju buvo tyčinis ir piktybinis, blogas supratimas. <...> Netikiu, kad visi šie kritikai iš tikrųjų nesuprato, kas buvo pasakyta, nes būtent teksto tekstone loginė analizė elementariausiai rodytų, kad tokių teiginių, jog moteris yra priežastis dėl blogos švietimo sistemos kokybės, nėra niekur pasakyta. Atvirakščiai, buvo pasakyta, kad nesusiję tokie dalykai kaip lytis ir veiklos rodiklių kažkokiam sektoriuje gerėjimas.“ Paklausta, ar Prezidento reakcija, kurią jis paviešino feisbuke, buvo tinkama kaip šalies vadovui, ji sakė, kad tai tebuvo emocijos. „Ta reakcija buvo emocijinė ir ji

yra žmogiškai suprantama, kadangi Prezidentas buvo pagrįstai nuste- bęs, kaip neadekvačiai ir kryptingai buvo traktuojama, kas buvo pasaky- ta, ir paprastai tai daro tie žmonės, kurie buvo rėmėjai kito kandidato Prezidento rinkimuose, konkrečiai, Ingridos Šimonytės šalininkai.

Jis turi pagrindo įtarti, kad tai yra tiesiog organizuotas puolimas. Nesvarbu, ar mums patinka G. Nausėda kaip prezidentas, ar ne, bet taip elgtis <...> ir kiekvienoje vietoje daryti skandalą lygioje vietoje yra, švelniai tariant, negražu.“

Viešųjų ryšių specialistas Linas Kontrimas sakė: „Eikite skaityti pirminių šaltinių. Šis faktas ir ši istorija, kuri yra dabar kilusi apie presiden- tienę, yra pseudoįvykis arba komen- tarų komentavimas. <...> Aš taip pat noriu pasakyti, kad pastebiu ir tai yra labai ryšku, jog prezidento atžvilgiu pakankamai kryptingai formuojama negatyvi nuomonė. Nežinau, kodėl, ir kaip taip atsitiko, bet jis tiesiog turi suprasti, kad ateina laikas, kai at- siranda žmonių, kurie jo nemylė, ne- mėgsta ir kiekviena proga kritikuos.“

Prezidentas ir jo aplinka vėl atsidū- rė žiniasklaidos dėmesio centre kitą dieną, kai Prezidentūra paskelbė, jog joje vyksiančio forumo „Liublino ke- tvertas: idėja ir tikrovė“ neves žurna- listai Rimvydas Valatka, V. Bruveris ir Rita Miliūtė.

Patį Lietuvos, Lenkijos, Ukrainos ir Baltarusijos intelektualų forumo idėja kilo daugiau nei prieš metus, nes 2020 m. – Lenkijos politiko, publicisto Jerzy Giedroyco 20-osios mirties metinės. „Čia jo ta garsioji koncepcija ULB (Ukraina, Lietuva, Baltarusija – red.), kurioje jis sako, kad Lenkijos egzistavimui be demo- kratiškų ir laisvų Ukrainos, Lietuvos ir Baltarusijos kyla pavojai, – portaliui 15 min.lt sakė Lietuvos istorijos instituto direktorius ir J. Giedroyco bendradarbiavimo ir dialogo foru- mo valdybos pirmininkas Alvydas Nikžentaitis.

<...> „Rengdami šitą forumą su- laukėme tam tikrų staigmenų, ir mes matome, kad kai kada politikams labai sunku suvokti, jog tam tikrų tikslų galima pasiekti tik į šituos procesus įjungiant pačius geriausius, labiausiai tinkančius žmones, juolab kad jie į procesą jungiasi neatlygin- tinai. Ir nebandyti įvesti tam tikros cenzūros. Šita prasme manau, kad turime daug ko mokytis ir visų pir- ma – išmokti vieni su kitais bendrau- ti necenzūruodami“, – diplomatiškai kalbėjo A. Nikžentaitis.

Paprašytas patikslinti, ar turi ome- ny, kad prezidentūra nepageidavo, jog vieną iš forumo sesijų moderuotų žurnalistas, politikos apžvalgininkas R. Valatka, jis tai patvirtino.

„Mes apie tokius dalykus, matyt, daugiau kalbėsime pasibaigus foru- mui, apie aktyvių piliečių bendrąja prasme ir valdžios santykį mums Lietuvoje dar yra labai daug peno diskusijoms ir apmąstymams“, – tei- gė profesorius.“

Apie cenzūrą užsiminė ir naujienu agentūra BNS, lrytas.lt. Straipsnyje „Prezidentūrai – kaltinimai cenzū- ra: sudarė „juodąjį žurnalistų sąrašą“, į kurį pateko kritikavę G. Nausėdą“ lrytas.lt, be kita ko, rašė: „Pasak pre- zidento patarėjo Antano Bubnelio, „kaip ir organizuojant daugelį kitų renginių Prezidentūroje, prezidento patarėjai kartu su renginio organi- zatoriais tariaisi dėl renginio turinio, jo pranešėjų, vedėjų, moderatorių ir

įvairiais kitais organizaciniais klau- simais“.

„Lygiai taip buvo ir šiuo atveju – diskutuojant dėl renginio pranešėjų ir diskusijų moderatorių, buvo svar- tomi keli kandidatai ir Prezidentūros atstovai pateikė savo siūlymus dėl jų“, – nurodė A. Bubnelis. Priežasčių, kuo neįtiko minimi moderatoriai, prezidento atstovas nenurodė.“

Jau minėtas V. Bruveris straipsny- je „Gitano Nausėdos autoritetas ir isteriški pareiškimai“ ta proga rašė: „Anot Prezidentūros, šie asmenys turi būti pašalinti iš moderatorių dėl „nepelnytų kritikos“ G. Nausėdos atžvilgiu.

Galima teigti, kad pats šalies va- dovas gal tiesiogiai ir neliepė savo dvariškiams taip pasielgti ir jie tai padarė savo iniciatyva, „prevenciš- kai“. Šiaip ar kitaip, audros, kuri kilo viešojoje erdvėje, epicentre atsidūrė būtent prezidentas.

G. Nausėdai buvo priminti visi jo ankstesni išvedžiojimai, kad jis bus itin atviras ne tik žiniasklaidai, bet ir visuomenei prezidentas, tokia pat atvira institucija paversiantis ir Pre- zidentūrą, kad bus telkiantis, o ne skaldantis politinis lyderis.

<...> Lyg to būtų negana, G. Nau- sėda tą pačią dieną staiga paskutinę akimirką atšaukė savo dalyvavimą tarptautinėje konferencijoje „Login“. Prezidentūros atstovai sutrikusiems rengėjams ir žiniasklaidai tiesiai iš- rėžė, kad prezidentas „užpyko“.

*Žmogus – tik žemės svečias,
Ir turi jis sugrįžt namo.
Bet kaip sunku išleisti jį į kelį,
Kuriuo negrįžta niekas atgalios.*

Dėl Romo Jonušonio mirties
nuoširdžius užuojautos žodžius tėvams, broliui, sesėms,
žmonai ir vaikams bei artimiesiems skiria

Draugai, pažįstami ir bendradarbiai iš kepyklos